

národní
úložiště
šedé
literatury

Použití rostlin v historických interiérech

Martinek, Jiří; Krejčířík, Přemysl
2022

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-455138>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 02.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní [nusl.cz](http://www.nusl.cz) .

Jiří Martinek, Přemysl Krejčířík

POUŽITÍ ROSTLIN V HISTORICKÝCH INTERIÉRECH

Použití rostlin v historických interiérech

Jiří Martinek / Přemysl Krejčířík

2021

Metodika

(osvědčení č. 235 Ministerstva kultury ČR, odboru výzkumu a vývoje, č. j. MK 309/2022 OVV, sp. zn. MK-S 13137/2017 OVV, ze dne 4. 1. 2022)

Předkladatel výsledku:

Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav biotechniky zeleně,
Valtická 337, 691 44 Lednice

Autor předkládaného výstupu:

Ing. Jiří Martinek, Ph.D. / doc. Ing. Přemysl Krejčířk, Ph.D.

Technická spolupráce:

Bc. Pavel Vaida

Oponent 1: prof. Ing. Ivo Machar, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta,
17. listopadu 12, 779 00 Olomouc

Oponent 2: prof. Ing. Ján Supuka, DrSc., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre,
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, Slovensko

OBSAH

1	VSTUPNÍ ÚDAJE	5
1.1	Výzkumná aktivita	5
1.2	Cíl metodiky	5
1.3	Vlastní popis metodiky	5
1.4	Využití metodiky	6
1.5	Zdůvodnění novosti postupu	6
1.6	Popis uplatnění certifikované metodiky	7
2	ÚVOD DO ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY	7
3	METODICKÁ VÝCHODISKA	9
3.1	Výklad základních pojmů	9
3.2	Historický vývoj použití rostlin v nádobách v interiérech budov.....	12
4	DOPORUČENÉ POSTUPY	20
4.1	Archivně a stavebně historické průzkumy.....	20
4.2	Interpretace historických fotografií	21
4.3	Fáze obnovy	29
4.4	Příkladové realizace obnovy interiérů s použitím rostlin	29
4.4.1	Palmový skleník státního zámku Lednice	31
4.4.2	Zimní zahrada vily Tugendhat	40
4.5	Projektování vegetačních úprav v interiéru	48
4.5.1	Vlastnosti interiéru ve vztahu k vegetaci	48
4.5.2	Proces tvorby vegetačních úprav v interiéru.....	49
5	ZÁVĚR	60
6	SEZNAM POUŽITÉ A SOUVISEJÍCÍ LITERATURY	61
7	SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY METODICE A BYLY PUBLIKOVÁNY	64

Obr. 1: Interiér centrálního sálu na zámku Nové Hrady. Celému prostoru vévodí monumentální lustr s integrovanými držáky pro rostliny v květináčích a symetrická etážově uspořádaná výzdoba z nádobových rostlin v kompaktních skupinách mezi oknem a sedacími prvky. Nedatováno, fotografie, autor Paul des Granges, inv. č. 000114. | Archiv UDU AV ČR.

Opublikováno na základě licenční smlouvy s poskytovatelem fotografické dokumentace.

1 VSTUPNÍ ÚDAJE

1.1 Výzkumná aktivita

Ministerstvo kultury České republiky dlouhodobě podporuje projekty studující národní kulturní bohatství z různých oblastí tvůrčí činnosti člověka. V rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II) Ministerstva kultury je financován projekt vedený pod kódem DG18P02OVV007 s názvem *Opomíjená témata krajinářské architektury pro potřeby památkové péče*. Projekt svým zaměřením odpovídá aplikovanému výzkumu v oboru AL – Umění, architektura, kulturní dědictví a řešený projekt svými cíli dílčím způsobem naplňuje Globální cíl 2 – Kulturní dědictví a Specifický cíl 2.1 – Výzkum a jeho uplatnění – kulturní dědictví a území s historickými hodnotami.

1.2 Cíl metodiky

Cílem metodiky je vytvoření uceleného postupu zaměřeného na práci s rostlinami pěstovanými v interiérech objektů s kulturně-historickou hodnotou. Východiskem při tvorbě předkládané metodiky byla snaha analyzovat celou řadu dobových materiálů a informací, interpretovat je, ale především upozornit na tento velmi specifický segment lidské činnosti odehrávající se v historii vývoje společnosti, kterému nebyla doposud v odborných kruzích věnována přílišná metodická pozornost. V českých zemích neexistují literární prameny, které by detailně pojednávaly o historii pěstování rostlin v nejbližším okolí člověka, tedy v jeho obytném či pracovním prostoru. Přitom je pěstování rostlin v tomto typu interiéru relativně dlouhodobou záležitostí. Výzkum historických souvislostí v oblasti pěstování rostlin je o to významnější vzhledem k aktuálním požadavkům správců či majitelů památkových objektů na doplňování prohlídkových tras živými rostlinami, ve snaze přilákat pozornost potenciálního návštěvníka. Snaha o určité zobytnění historického interiéru za pomoci rostlin v nádobách je tak stále častějším požadavkem soudobé praxe. Metodika si proto klade za cíl vymezit, definovat a podrobně charakterizovat ucelený soubor činností a postupů vedoucích ke vzniku a prostorovému uspořádání prvků s rostlinami pěstovanými v nádobách v interiérech památkových objektů.

1.3 Vlastní popis metodiky

Metodika věnovaná použití interiérových rostlin v památkových objektech je strukturována do sedmi kapitol, z nichž některé jsou dále podrobněji rozčleněny do podkapitol zaměřených na významné dílčí okruhy řešené problematiky. Na kapitolu věnovanou vstupním údajům navazuje obecný úvod vymezující řešenou problematiku. V metodických východiscích jsou vysvětleny základní termíny, se kterými je v textu dále pracováno. Stručně je též zmíněn historický vývoj používání rostlin se zaměřením na období největšího rozmachu pěstování rostlin v obytném interiéru – tedy od druhé poloviny 18. století, především po celé 19. století a s dozníváním na počátku 20. století. Těžiště vlastního dokumentu tvoří kapitola 4 *Doporučené postupy*, která je zaměřena na vymezení metodického postupu při obnově a realizaci vegetační složky historických interiérů. Metodika je zaměřena především na analýzu jednotlivých skladebných prvků kompozice interiérů zachycených na dobových fotografiích a interpretaci získaných informací ve vztahu k současnému stavu objektu. Důležitá jsou též specifika tvorby vegetačních prvků v historických interiérech při vlastní projekční přípravě obnovy. Na referenčních realizovaných příkladech jsou pak detailně popsány postupy a úskalí obnovy vegetačních prvků v historickém interiéru. Seznam použité literatury je doplněn též o seznam publikovaných výstupů, které předcházely tvorbě této metodiky.

Autory textů metodiky jsou Ing. Jiří Martinek, Ph.D., akademický a vědecko-výzkumný pracovník Ústavu biotechniky zeleně na ZF MENDELU, specializující se na práci s rostlinami v interiéru (výuka předmětů: Interiérové květinářství, Floristický ateliér I.-IV., Zahradnické výstavnictví), a doc. Ing. Přemysl Krejčířík, Ph.D., autorizovaný architekt pro obor krajinářská architektura, akademický a vědecko-výzkumný pracovník Ústavu biotechniky zeleně na ZF MENDELU, praktikující projektant a zakladatel společnosti Ateliér Krejčíříkovi s.r.o.

1.4 Využití metodiky

Metodika je pomůckou pro orgány státní správy a odbornou organizaci státní památkové péče (Národní památkový ústav) při usměrňování přiměřeného využití památky, kde všechny aktivity musí být v souladu se zákonem 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Metodický postup najde uplatnění v rámci obnovy specifického segmentu kulturního dědictví, kterým jsou především prvorepublikové vilové zimní zahrady a zámecké objekty modernizované od druhé poloviny 19. století až do konce První republiky. Ve zmíněném období totiž pěstování rostlin v interiérech získávalo na významu a popularitě, a rostliny se tak staly nepostradatelnou součástí obytného prostoru člověka. Informace uvedené v metodice si kladou za cíl být vodítkem při:

- analýze a interpretaci použití vegetace v historickém interiéru,
- identifikaci hodnot použití vegetace v historickém interiéru,
- předprojektové přípravě obnovy vegetace v historickém interiéru,
- zpracování projektové dokumentace obnovy vegetace v historickém interiéru,
- přípravě návrhu na prohlášení objektu (vegetace v historickém interiéru) za kulturní památku dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Metodický postup je volně přístupný veřejnosti a jeho aplikováním se předpokládá významná úspora veřejných prostředků spojených jak s realizací vegetačních úprav v interiéru historického interiéru, tak při předcházení možným negativním vlivům této aktivity na své nejbližší okolí. Pomáhá tak zabránit nechtěnému poškození či jakémukoli jinému znehodnocení památkového objektu a potenciálním náklady na odstranění vzniklých škod.

1.5 Zdůvodnění novosti postupu

Metodika svým zaměřením a obsahem nenavazuje na žádný již dříve vydaný certifikovaný metodický materiál pro práci s rostlinami v historických interiérech. Volně doplňuje metodiky věnované historickým zahradám,¹ objektům pro pěstování exotických rostlin² či tvorbě výstav v památkových objektech³. S ohledem na rostoucí zájem o práci s živými rostlinami v interiérech památkových objektů je možné konstatovat, že předkládaná metodika představuje novátorský počín, který přispěje ke správné analýze a interpretaci historických podkladů interiérů s prvky zeleně a povede k účinnější aplikaci východisek pro předprojektovou a projektovou přípravu obnovy květinového inventáře historických interiérů nejen v památkově chráněných objektech.

---

1 SOLAŘ, M., V. ŠLAPETA, P. VŠETEČKA et al. *Památková obnova vilové architektury 20. a 30. let 20. století*. Brno: Národní památkový ústav, 2015. 95 s. Odborné a metodické publikace, svazek 64. ISBN 978-80-7480-036-8.; ZÁMEČNÍK, R. a P. ŠIMEK. *Metodika pro obnovu vilové zahrady první republiky*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-491-9.

2 KŘESADLOVÁ, L., E. KOPECKÝ, J. OLŠAN et al. *Rostliny v nádobách a stavby pro jejich přezimování v památkách zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 91 s. Odborné a metodické publikace, svazek 63. ISBN 978-80-7480-032-0.

3 BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6.

1.6 Popis uplatnění certifikované metodiky

Metodika je určena zejména specializovaným pracovníkům odborné organizace státní památkové péče, kteří dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, poskytují odbornou pomoc majitelům a správcům kulturních památek a stanovují optimální metodický postup jejich obnovy či ochrany. Využitelná je též pro projektanty, zvláště pak autorizované architekty České komory architektů, kteří jsou zaměřeni na obnovu historických interiérů, a dále pro zahradníky, kteří se zabývají fyzickou realizací vegetačních prvků a péčí o ně v historickém interiéru. Praktické uplatnění najde též v okruhu vlastníků objektů kulturních památek, kteří přemýšlejí o jejich dalším využití či případném zatraktivnění široké návštěvnické veřejnosti. V neposlední řadě může být metodika využita posluchači zahradně-architektonických a floristických oborů jako studijní materiál rozšiřující povědomí o použití rostlin v historických interiérech.

2 ÚVOD DO ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

Česká republika je v evropském kontextu výjimečná⁴ mimořádným počtem hradů, zámků a dalších památek, které jsou dnes zpřístupněné široké veřejnosti. I přes mnohdy velmi dramatické poválečné události spojené s přesuny inventářů mezi objekty, jejich archivací v depozitářích či v nejhorším případě jejich zánikem, si množství historických objektů ve svých interiérech zachovalo bohatou uměleckou výzdobu. Ta je dnes významným historickým dokladem vývoje kultury obytných interiérů⁵, vkusu i vzdělanosti jeho tehdejších uživatelů. Původní mobiliář i další umělecké sbírky představují svým návštěvníkům esteticky velmi přitažlivé součásti interiérů, komponované dnes profesionály na základě historických analýz, a současně jsou též autentickými doklady vývoje každého historického objektu. Dlouhodobá odpovídající péče o takové celky a jejich správná prezentace návštěvníkům však zahrnuje velmi významná specifika a zákonitosti⁶, které též ovlivňují tvorbu doprovodných instalací pracujících s květinovou výzdobou v historickém interiéru. Jednou z jejich nejvýznamnějších a nejvíce střežených hodnot se stává jejich autenticita, která musí být při jakékoli doplňkové aktivitě v historickém interiéru ctěna a zachovávána.

Obnova památek zahradního umění v exteriéru se již stala standardní součástí péče o naše kulturní dědictví. Dosud nepřiliš prozkoumanou problematikou je však obnova vegetace a péče o ně v interiérech historických objektů. Interiérové rostliny se během 19. století staly naprosto nedílnou a nepostradatelnou součástí životního prostoru člověka. Pěstování rostlin se stalo natolik populární, že se ke konci 19. století z výsady aristokracie stává běžná součást interiérů napříč společností. Metodika se proto podrobněji zabývá rostlinami pěstovanými v obytných interiérech budov a zmiňovány jsou též květinové instalace v rámci dobových výstav, které sehrály důležitou roli při rozšiřování povědomí o uplatnění rostlin v interiérech. Metodika naopak nezahrnuje oranžerie či skleníky bez přímé vazby na obytný interiér, které byly budovány jako samostatné stavební objekty určené především k přechovávání rostlin v zimním období. V letním období pak byly zde pěstované rostliny v nádobách z objektu vymístěny a stávaly se součástí zahradních úprav, aby se na zimu zase do interiéru vrátily.

4 BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6.

5 LUKÁŠOVÁ, E. *Zámecké interiéry: pohledy do aristokratických sídel od časů renesance do doby první poloviny 19. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 349 s. ISBN:978-80-7422-372-3.

6 BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6.

Rostliny se tedy v 19. století staly trvalou součástí obytných interiérů, a pokud byly krátkodobě pěstovány pod širým nebem (tzv. letněny), tak to bylo především z pěstebních důvodů pro zlepšení jejich kondice. Interiérové rostliny byly pěstovány nejprve v samostatných květináčích, později se, s vývojem poznání jejich specifických pěstebních nároků, pro rostliny vyvíjely specifické prostory, například rozšířené okenní výklenky, květinové okenní zahrady (tzv. *hortus fenestralis*) či prosklené zimní zahrady. Ve druhé polovině 19. století pak byly jako svébytné prvky mobiliáře umísťovány do interiérů různé druhy malých skleníků a dalších pěstebních zařízení (např. terária, akvária, vivária aj.) pro zdárné pěstování teplotně, vlhkostně či jinak náročných rostlin. Zmíněné prvky prošly v krátkém období překotným vývojem a jistě mají své místo i v historii kultury obytných interiérů. Je proto důležité znát jejich historii a vývoj.

Rostliny v nádobách se s rozvojem soudobé společnosti z mnoha důvodů stávají žádoucím doprovodným prvkem historických interiérů. Jedním z důležitých momentů při jejich uplatňování je zvýšení atraktivity prohlídkových okruhů. Návštěvník památkových objektů dnes obvykle očekává, že kromě přehlídky uměleckých artefaktů a dobového mobiliáře též zažije určité přiblížení atmosféry každodenního života dob dávno minulých.⁷ K prvkům, které mohou historický interiér zobytnit, patří též rostlina dlouhodobě pěstovaná v květináči. Dotváření obytného prostoru rostlinami v nádobách a obdiv člověka k nim je jistě stejně starý jako lidstvo samo. Při prezentaci rostlin v historickém prostoru se setkává krása přírody s uměním našich předků, a pokud se ve výsledném díle snoubí dobou inspirovaný sortiment, adekvátní kompozice i nádoba, je výsledná instalace atraktivním doplňkem historického interiéru. Vizually velmi atraktivní jsou sezónní kvetoucí interiérové rostliny (např. rychlené cibuloviny, kvetoucí primulky či bramboříky), které se mohou stát nevšedním doplňkem interiéru v období Velikonoc či Vánoc a mohou způsobit, že se návštěvník rozhodne památku navštívit opakovaně. Pokud se správce či majitel rozhodne pro doplnění svých historicky cenných interiérů květinovou výzdobou, ať už sezónní nebo dlouhodobější, musí si být předem vědom nejen všech přínosů, ale i případných rizik spojených s použitím rostlinného materiálu v nich. Použití rostlin v nádobách však klade na dotčené osoby, které navrhují nebo pečují o interiérovou zeleň v rámci památkových objektů celou řadu požadavků na specifické znalosti a dovednosti. Při práci v tomto typu interiéru potřebují, kromě teoretických znalostí i praktických dovedností důležitých pro dlouhodobé udržení rostlin v interiéru, též důkladné studium a poznání historických pramenů a souvislostí řešeného prostoru. Další neméně důležitá je znalost všech pravidel a zásad vyplývajících z pohybu v historicky cenných interiérech při vlastní realizaci i údržbě interiérových rostlin. Na základě mnohaletých zkušeností autorů s prací s rostlinami v historickém prostředí a po důkladné analýze dosud realizovaných příkladových projektů byl sestaven tento metodický postup, jenž si klade za cíl bezproblémově provést svého uživatele všemi úskalími i radostmi práce s květinami v historickém interiéru.

---

7 NOVÁKOVÁ-SKALICKÁ, M. *Květiny v historickém prostředí a jejich aranžování*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1987. 25 s.

3 METODICKÁ VÝCHODISKA

3.1 Výklad základních pojmů

Architektonická tvorba je specifickým druhem umělecké tvorby pracujícím s trojrozměrným prostorem. Tento architektonický prostor je též označován jako prostor umělý, vytvořený lidskou stavitelskou činností a vymezený architektonickými hmotami. Architektonický prostor lze rozdělit na vnitřní prostor (interiér), vnější prostor (exteriér) a meziprostor (poloprostor, např. loubí, kolonáda aj.). **Interiér** můžeme chápat jako organizovaný hmotný uzavřený vnitřní prostor, v němž člověk žije, pracuje nebo odpočívá (např. vnitřní prostor bytu). Tento prostor je vymezený vnitřními rozměry a stěnami stavby (podlahou, zdmi a stropem) a je integrální součástí architektonického díla.

Historický interiér patří ke svébytným typům veřejného či soukromého interiéru, k jehož hlavním funkcím dnes patří především prezentace architektonického prostoru, uměleckého slohu, originality provedení či životního stylu jeho uživatele v určitém historickém období. Z hlediska společensko-historické hierarchie⁸ je možné identifikovat interiér sakrální, panovnický, aristokratický, měšťanský a lidový. Pokud budeme interiér posuzovat z hlediska vývoje výtvarného umění, je důležitá především jeho zařaditelnost v rámci historických slohů, což usnadní jeho pochopení pro veřejnost. Příprava instalací v památkových interiérech proto vyžaduje značné teoretické i praktické znalosti z oblasti vývoje architektury, dějin umění, historie, archivnictví a částečně též sociologie a psychologie. Tvorbě interiérových instalací v rámci památkových objektů se velmi podrobně věnuje řada odborných publikací⁹ a metodik¹⁰.

Z pohledu památkové péče je při tvorbě interiérových instalací velmi důležitá jejich **autenticita**. Ta je dnes v širším pojetí chápána *jednak jako materiální, fyzická pravost, zároveň však i jako pravost pramenící z věrohodných historických informačních zdrojů a jejich objektivní vědecké interpretace*.¹¹ Zachování principu autenticity je základem soudobých instalací v našich památkových objektech. Tento způsob prezentace spočívá v přednostním uplatnění autochtonních složek výbavy historických interiérů, které mohou být dále doplněny adekvátními artefakty plně odpovídajícími dobovým zvyklostem. Pramen poznání historického kontextu řešeného objektu spočívá ve studiu všech dostupných historických archivních i novodobých materiálů. V archivních fondech bývají uloženy především:

- soupisy dobových inventářů z fondu rodových archivů a ze souboru fideikomisních statků,
- stavebněhistorické a interiérové průzkumy (plánová dokumentace s půdorysy a určením funkce jednotlivých místností),
- dokumenty obrazového charakteru v podobě kreseb či maleb, mnohdy od aristokratických uživatelů zobrazovaných interiérů,

8 BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6.

9 LUKÁŠOVÁ, E. *Zámecké interiéry: pohledy do aristokratických sídel od časů renesance do doby první poloviny 19. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 349 s. ISBN:978-80-7422-372-3.

10 BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6.; LUKÁŠOVÁ, E. a V. OTAVSKÁ. *Aristokratický interiér doby baroka ve světle historických inventářů*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 170 s. Odborné a metodické publikace, svazek 79. ISBN 978-80-7480-055-9.; ČERNÝ, M. a M. NĚMEČEK. *Mikroklima v historických interiérech*. Praha: Národní památkový ústav, 2011, 68 s. Odborné a metodické publikace, svazek 39. ISBN 978-80-87104-82-8.; KŘESADLOVÁ, L., E. KOPECKÝ, J. OLŠAN et al. *Rostliny v nádobách a stavby pro jejich přezimování v památkách zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 91 s. Odborné a metodické publikace, svazek 63. ISBN 978-80-7480-032-0.

11 BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6.

- detailní fotografické záznamy, které byly pořizovány v druhé polovině 19. a během 20. století,
- zachovaná dobová korespondence příslušníků šlechtických rodin s popisem obývaného prostředí nebo soubory účtů a písemností souvisejících s někdejšími provedenými pracemi v interiérech sídel.

Studiem všech výše uvedených historických pramenů lze tedy případně analogicky doplnit původní vybavení interiéru z depozitářů. Tyto analogie však musí být důkladně studovány a interpretovány. Je nutné mít též na paměti, že každá památka je osobitá a liší se též míra její autenticity, a to především s ohledem na množství pozdějších dodatečných, často až devastačních zásahů. Vrcholem činnosti je zasazení těchto autentických předmětů v historickém kontextu a uspořádání do expozice, která dbá na autenticitu celku, který je prezentován veřejnosti jako typus daného období v daném objektu.

Specifika vegetačních prvků (dále VP) jsou jedinečná a na rozdíl od stavebních prvků nebo mobiliáře se vyvíjejí v čase a prostoru. Prostorové působení vegetačních prvků je obecně značně proměnlivé. Výsadby rostlin jsou omezené časem v závislosti na délce jejich života nebo na aktuálně platných módních trendech. Právě interiérové rostliny obvykle mají relativně omezenou délku života a na rozdíl od VP v exteriéru mohou mít s ohledem na jejich životní cyklus sezónní charakter, případně se mohou stát součástí pouze několikadenní výzdoby prostor u příležitosti svátků, např. kvetoucí rychlené cibuloviny v období Vánoc či Velikonoc.

Specifika VP vyplývající z jejich biologické podstaty jsou platná v dílech krajinářské architektury obecně. V památkových objektech k nim dále přistupují specifika související s památkovou hodnotou VP, tedy jejich autenticitou. S ohledem na biologickou podstatu vegetačních prvků lze vymezit dva specifické aspekty jejich autenticity¹²:

- originalnost (původnost) substance,
- schopnost nést princip obsažený v originální substanci.

Typologie přístupů obnovy památek zahradního umění a krajinářské architektury

Obnova památky dle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, představuje údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jiné úpravy kulturní památky nebo jejího prostředí. K obnově památky je vyžadováno závazné stanovisko příslušného orgánu státní památkové péče v závislosti na tom, zda se jedná o kulturní nebo národní kulturní památku. Orgán památkové péče má za úkol posoudit v závazném stanovisku, zdali je plánovaná obnova z hlediska zájmů státní památkové péče přípustná. V případě, že přípustná je, stanoví orgán památkové péče za jakých podmínek.

Obnova památek krajinářské architektury podléhá standardním stupňům projektové dokumentace a úspěšné projednání je podmíněno souhlasným stanoviskem orgánů památkové péče. Volba vhodné metody obnovy památky, stanovená na základě výsledků průzkumů, je určující pro postup projektových i realizačních prací. Obecně lze při obnově využít níže uvedených typů přístupu¹³ k obnově památek:

- **EVOKACE** – postup v projektové práci a v eventuální realizaci, který část zahrady, výjimečně i její celý rozsah, pojímá jako volnou připomínku někdejší slohové fáze.

---

12 Blíže viz Pejchal (2008, 2010, 2011).

13 Definice typů přístupů k obnově památek pro potřeby krajinářské tvorby jsou převzaty podle PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B., J. PETRŮ, D. RIEDL a A. M. SVOBODA. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999. 522 s. ISBN 80-85983-55-9.

- REGENERACE – dlouhodobý proces stálého udržování památky v souvislosti s technickými podmínkami a se změněnými potřebami hospodářského i společenského života. Plánovaná regenerace má vyřešit v nejširší míře další zachování památek.
- REKONSTRUKCE – doplňuje chybějící závažnou část památky na základě dochovaného původního prvku, a uvádí tak památku do původního stavu.
- RESTAUROVÁNÍ – odborné ošetření narušené nebo poškozené památky, které jde nad pouhou konzervaci a vrací památku do původního stavu opravou poškozených míst nebo částí.
- RESTITUCE – vrací památku do původní podoby odstraněním všech pozdějších zásahů.
- RESUSCITACE – proces dovádějící památku k původní funkci po nevhodném stadiu zachování.
- REVITALIZACE – opatření a postup, jímž se zanedbaná a zapomenutá památka vrací do života.

Obnova památek je vysoce erudovaná a tvůrčí práce a je možné souhlasit s tvrzením¹⁴, že: „Žádné umělecké dílo nevznikne pouze na základě mechanického naplnění obsahu úředního pokynu. Realita a úspěšnost zvládnutí ohleduplné obnovy, a zvláště restaurátorské obnovy posunuté do měřítka celého architektonického díla, je vždy podmíněna nejen kvalifikovaností a schopností zástupců všech zúčastněných profesí, ale prvořadě úrovní památkového architekta, který je vůdčí osobností celého procesu“.

Rostliny se v průběhu vývoje lidské společnosti staly neodmyslitelnou součástí většiny typů interiérů, ve kterých se člověk dlouhodobě vyskytuje. Při **použití rostlin v interiéru** budov se do nejbližšího okolí člověka vnáší prvek živé přírody, který působí příznivě nejen na estetiku a mikroklima obytného prostoru, ale má blahodárný vliv i na psychiku jeho uživatele. Na rozdíl od dekorací z řezaných rostlin mají rostliny v nádobách tu výhodu, že při zajištění optimálních růstových podmínek v interiéru vydrží i relativně dlouhou dobu. Široký sortiment interiérových rostlin dnes nabízí možnosti výběru co do velikosti, barvy a tvarů listů, květů a habitu rostliny. Správným kombinováním jednotlivých druhů při výsadbě mohou vznikat zajímavé kompozice, které dotváří charakter a atmosféru prostředí. Při doplňování historických interiérů rostlinami v nádobách je však důležité sledovat soulad výběru materiálu s obdobím, které daný interiér prezentuje. Výběr vhodného sortimentu rostlin i jejich úspěšné pěstování se odvíjejí od podmínek (teplota, intenzita osvětlení a relativní vzdušná vlhkost) interiéru dotvářeného objektu. Ten může mít, s ohledem na režim jeho užívání, naprosto specifické mikroklimatické podmínky.¹⁵ Často se jedná o interiéry poloteplé až studené, kde se teploty v zimním období mohou blížit i k 0 °C. Mezi dlouhodobě využitelné druhy rostlin můžeme zařadit rostliny snášející chlad, které jsou též tolerantní ke špatným světelným podmínkám (*Aspidistra elatior* Blume, odrůdy *Hedera helix* L., *Euonymus japonicus* Thunb., *Aucuba japonica* Thunb., *Ophiopogon japonicus* (Thunb.) Ker Gawl., *Liriope muscari* (Decne.) L.H.Bailey, *Myrtus communis* Blanco aj.). Některé prostory mohou být i natolik tmavé, že nedovolují celoroční pěstování rostlin. V takových případech se pro dekoraci interiéru používají krátkodobé sezónní rostliny v nádobách okrasné listem či květem nebo jsou používána květinová aranžmá ze sušených popř. velmi kvalitních umělých rostlin¹⁶. Pro potřeby práce s rostlinami v historických interiérech je proto velmi důležité znát též nároky vybraných druhů rostlin pro jejich bezproblémové pěstování.

14 GIRSA, V. a M. HANZL. *Typologie obnovy*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2011. 157 s. ISBN 978-80-01-04770-5.

15 ČERNÝ, M. a M. NĚMEČEK. *Mikroklima v historických interiérech*. Praha: Národní památkový ústav, 2011, 68 s. Odborné a metodické publikace, svazek 39. ISBN 978-80-87104-82-8.

16 I umělé květiny z ušlechtilých materiálů, například z hedvábí, bývaly součástí historických interiérů, oblíbené byly například v období rokoka.

3.2 Historický vývoj použití rostlin v nádobách v interiérech budov

Lidé si po tisíce let přinášeli rostliny s sebou domů – ať už to bylo k lékařským účelům, na vaření, pro jejich vůni nebo jednoduše proto, aby se staly objektem obdivu křehké krásy jejich květů aranžovaných do váz. Již ve starověku si od 3. století př. n. l. zdobili Egypťané vnitřní nádvoří svých domů rostlinami zasazenými do hliněných nádob. 1500 let před Kristem egyptská královna Hatšepsut pěstovala ve svém chrámu somálské kadidlovníky (*Boswellia sacra* Flueck). V minojském paláci Knossos na Krétě byly objeveny terakotové květináče a římskými vilami se linula vůně květů citrusů. Informace o tom, že by obytné interiéry domů byly záměrně zdobeny cizokrajnými rostlinami v nádobách, se však nezachovaly.¹⁷ A nejinak tomu bylo i v období středověku, kdy se rostlinám věnovali především mniši v evropských klášterních zahradách a pěstovali byliny pro jejich léčivé i kulinářské využití. Zcela výjimečně se na sever od Alp objevovaly teplomilné rostliny ze Středomoří. Příkladem může být introdukce rostlin rozmarýnu¹⁸, které roku 1338 nechal zaslat anglický král Eduard III. své manželce z pevniny. V této době tedy můžeme spatřovat počátek většího zájmu o pěstování choulolistivých teplomilných druhů v Evropě. V příručce *Le Menagier de Paris* (1392)¹⁹ se uvádí, že rozmarýn v severní Evropě nevyroste ze semen, avšak existuje zajímavá metoda²⁰, jak jeho vegetační části (tzv. řízky) zasílat na svou dobu „daleko“.

Počátek pěstování rostlin v interiéru je možné dávat do souvislosti s rozvojem objevitelských cest raného novověku a značnou odvahou mnoha statečných mužů, kteří na svých cestách po souši i po moři protřpěli nekonečně dlouhé měsíce nebo i roky. V mnohdy nebezpečných a neprozkoumaných krajích hledali nové druhy rostlin, které by přivezli domů a uspokojili tak stále se zvyšující nároky jejich obdivovatelů a sběratelů. S rozšiřujícím se množstvím nových introdukcí šla ruku v ruce též potřeba vytvářet to nejlepší možné prostředí pro dlouhodobé přechovávání teplomilných rostlin v chladném podnebí Evropy. Začíná se odvíjet příběh vědecké zvědavosti, měnících se technologií a zlepšování konstrukčních materiálů staveb. Vnitřní prostředí domů se během staletí velmi výrazně změnilo, a tato změna ovlivňovala i druhové složení a podobu stále těsnějšího soužití rostlin a člověka v interiéru, který obýval. Snad nejvýraznější změny přinesl vývoj ve výplních okenních otvorů, způsobech umělého osvětlování a vytápění interiéru. Móda pěstování rostlin v obytném prostoru se tedy začíná projevovat nejprve ve větších městech a u vyšších vrstev společnosti, kde byl dostatek prostředků na realizaci všech výše zmíněných změn.

V raně novověkých domácnostech neexistovala žádná jasně definovaná koncepce v použití rostlin v interiéru. To však neznamená, že by se rostliny v domech nevyskytovaly. Lékárníci využívali rostliny a květiny k výrobě léčivých prostředků, kuchaři dochucovali pokrmy řadou bylin a hospodyně se neobešly bez rostlin pomáhajících bojovat s obtížnými škůdci, kteří se objevovali téměř v každé domácnosti. Kromě všech výše zmíněných utilitárních funkcí rostlin v interiéru však začala být stále více oceňována i jejich estetická hodnota. I přes probíhající introdukci exotických druhů byly v oknech domácností v té době používány především domácí či odolné zahradní rostliny. Není možné s jistotou tvrdit, že by tyto rostliny byly pěstovány na oknech uvnitř nebo vně interiéru. Pokud byly určeny dovnitř, mohly být na okenní parapety vystavovány také jako řezané ve vázách. V roce 1594 zmiňuje ve své knize *The Jewell House of Art and Nature*²¹ sir Hugh Platt (1552–1608) okenní truhlíky zevnitř utěšňované

---

17 HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

18 Tamtéž

19 POWER, E. *The Goodman of Paris (Le Ménagier de Paris): A Treatise on Moral and Domestic Economy by a Citizen of Paris, C.1393*. Woodbridge: Boydell Press, 2006. 256 s. ISBN 978-1-84383-222-5.

20 „Větvičky tyto do voskované látky zabal, zašij je a celý balíček medem potři a pšeničnou moukou popraš, potom poslat je můžeš, komu je ti libo.“ HORWOOD (2007), s. 8.

21 PLATT, H. *The Jewell House of Art and Nature: Containing Divers Rare and Profitable Inventions, Together with Fundry New Experiments in the Art of Husbandry*. London: B. Alsop, 1653. 232 s.

smolou, aby držely vodu. S oblibou byly využívány na jaře kvetoucí rostliny (např. kosatce, narcisy a konvalinky), dále pak vytrvalé zahradní květiny (orlíček, topolovka, petrklíč) a některé ze stálezelených keřů (vavřík, levandule a rozmarýn). Pro svou vůni byly vyzdvihovány především tři druhy květin – večernice vonná, fiala šedivá a chejrovonný.²²

Teplomilné či exotické rostliny, které musely být přes zimu uchovávány uvnitř, byly v tomto období symbolem bohatství a vysokého postavení. Termín „exotický“ byl poprvé zaznamenán roku 1597 v herbáři²³ Johna Gerarda (1545–1612). Jeho výpravné dílo obsahuje 1 800 dřevorytů rostlin v té době pěstovaných v Británii a dokladuje též zvláštní rostliny do té doby dovážené z Kanárských ostrovů, Indie, Ameriky a dalších exotických konců světa. V nádobách tak byly pěstovány mračňáky, ibišky a oleandry, které mohly být v době květu vystavovány také v interiéru. Populární skupinou rostlin byly rovněž cibulnaté a hlíznaté rostliny, které snášely velmi dobře přepravu lodí z dalekých zemí. Za zmínku stojí např. hlízy tuberózy (*Polianthes tuberosa* L.), které byly vysazovány do nádob a v době květu pak umísťovány do interiéru.²⁴

Záměrné používání rostlin v novověkých interiérech je tedy možné umístit²⁵ na počátek 17. století, kdy v roce 1608 byla v Anglii vydána kniha *Floraes Paradise*, do které její autor, již zmíněný Hugh Platt, zahrnul též kapitulu o rostlinách pěstovaných přímo v obytném prostoru. Platt byl znalcem obsahových látek v rostlinách, vášnivým zahradníkem a o jeho knihy²⁶ byl obecně velký zájem. Po jeho smrti byla výše zmíněná kniha znovu vydána, tentokrát pod názvem *The Garden of Eden*.²⁷ Přináší v ní mnoho inspirativních informací, např. popisuje sofistikovaný systém samozavlažovacích okenních truhlíků či uvádí doporučení pro rychlení růží a karafiátů. Ačkoli je zřejmé, že se živé rostliny v domácnostech nacházely, je stále překvapivě velmi obtížné najít dobová vyobrazení, která by dokumentovala interiéry s rostlinami v květináčích. Existuje však velké množství obrazů holandských mistrů (např. Jana Breughela aj.), které zobrazují květinová zátiší ve vázách. Na mnohých je možné vidět extrémně detailní a přesná vyobrazení květin pěstovaných ve své době, i když jejich kompozice byly mnohdy smyšlené a neodpovídaly rostlinám rostoucím v určitém ročním období.

16. a 17. století představuje období rozkvětu pěstování exotických, nejčastěji subtropických rostlin, a to ve vyšších vrstvách společnosti. Vlastnictví rostlin citrusů se stalo symbolem bohatství, protože je obvykle nebylo snadné získat. Jejich majitelé pro ně navíc museli budovat speciální stavby k přezimování²⁸ (oranžerie a později i skleníky), protože evropské klima na sever od Alp neumožňovalo pěstování těchto choulostivých rostlin volně v exteriéru. Šlechtická sídla byla stále častěji upravována tak, aby se v nich našel prostor pro „exotiku“. Jejich majitelé se snažili prezentovat své cenné rostliny na nejvíce frekventovaných místech, např. na terasách navazujících těsně na obytný prostor, nebo jako součást zahradních parterů, kde se tyto rostliny stávaly solitérními prvky jejich ornamentální výzdoby. V nádobách se objevovaly především pomerančovníky, citroníky, myrty či aloe. Vášeň pro

22 HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

23 GERARD, J. *The Herball Or Generall Historie of Plantes*. London: J. Norton, 1597. 1392 s.

24 HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

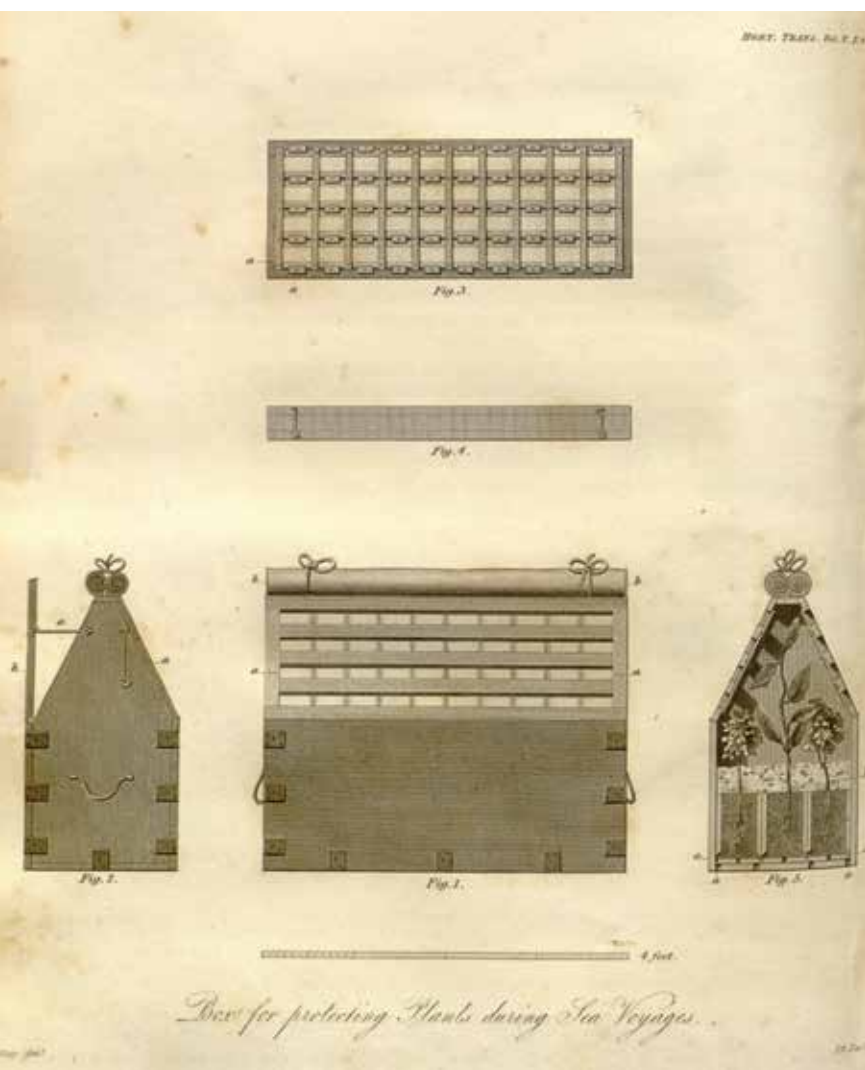
25 Tamtéž.

26 PLATT, H. *Delights for Ladies, to adorne their Persons, Tables, Closets, and Distillatories: With Beauties, Banquets, Perfumes&Waters, etc.* London: Humfrey Lownes, 1609, nestránkováno.; PLATT, H. *The Jewell House of Art and Nature: Containing Divers Rare and Profitable Inventions, Together with Fundry New Experiments in the Art of Husbandry*. London: B. Alsop, 1653. 232 s.

27 PLATT, H. *The Garden of Eden*. London: W. Leake, 1654, 175 s.

28 Např. v lednickém inventáři oranžerie z roku 1656 je popsáno 80 položek stromů, 113 keřů a 857 květin. Uloženo v Haus Archiv Liechtenstein Wien, karton H 1992.

2	3
4	

Obr. 2-3: Výstava v Painshill Park v části Walled Garden prezentuje přepravní schránky upravené pro transport rostlin. Na fotografiích je zachycena přepravní bedna (2) pro uchování semen a semenáčků na cestě lodí z nových lokalit. Velmi častým přepravním objektem byl též upravený sud (3), jenž sloužil ke stejným účelům. | Foto P. Krejčířik, 2015.

Obr. 4: Dobové zobrazení schránky pro přepravu rostlin ze zámoří, kterou použil Sir Robert Farquhar v roce 1824 při dopravě rostlin z Mauricia do Londýna. Je přímým předchůdcem Wardovy skříňky, které se nápadně podobá (původní zdroj: *Transactions of the Horticultural Society of London*. London: M. Bulmer & Co., 1824. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/152459>); obrazová příloha č. 4

pěstování rostlin v nádobách, prezentovaných v těsném kontaktu s uživatelem interiéru, nabývala stále více na významu. Každý, kdo vlastnil a pěstoval tyto rostliny, se chtěl „pochlubit“ svými zahradnickými dovednostmi či exotickými plody na svém stole. S rozvojem cestování a obchodu s exotickými plody i rostlinami v osmnáctém století se však začal postupně snižovat význam pěstování citrusů v našich klimatických podmínkách. Již nebyla tak zásadní potřeba nákladně a pracně pěstovat toto exotické ovoce doma. Předmětem zájmu pěstitelů se nyní stávaly spíše okrasné rostliny tropického původu s exotickým vzhledem.

Druhá polovina 18. století s sebou přinesla dosud netušené možnosti v introdukci rostlin do Evropy. Británie získala námořní nadvládu a díky tomu se otevřely dosud nevídané obzory objevitelských expedic, které přály botanickému výzkumu a zahradnictví obecně. Do Evropy se začaly dostávat exotické druhy rostlin z mnoha koutů světa. Přes veškerý pozitivní vývoj však zůstávalo pro členy výprav za rostlinami velkým problémem zasílání vzorků rostlin zpět do Evropy. Po mnoho desetiletí se botanikové obvykle museli smířit s nutností vypěstovat nové objevy ze semen, hlíz nebo cibulí, protože rostlinné řízky během dlouhých cest po moři vlivem velmi nepříznivých podmínek při přepravě nevyhnutelně hynuly. Semena byla zasílána v tzv. *Bartramových krabičkách*²⁹. Nevýhodou tohoto způsobu přepravy byla skutečnost, že semena jsou produkována pouze v určitých obdobích roku a nebylo též možné zaručit jejich životaschopnost. To vše se však změnilo díky vynalézavosti dvou mužů, kteří se zasloužili o vznik speciálního skleněného terária pro přepravu rostlin, dnes známého pod termínem Wardova skříňka³⁰. První pokusy s utěsněnými skříňkami provedl skotský botanik a profesor práva na univerzitě v Glasgowě, Alexander Maconochie (1806–1885). Od roku 1825 experimentoval s pěstováním exotických kapradin a plavuní, které získal z tamější botanické zahrady. Čtrnáct let je pěstoval ve starém akváriu, než se však dostal k opublikování svých zjištění, předběhl ho se svou publikací lékař a zapálený botanik Nathaniel Bagshaw Ward (1791–1868). Své experimenty s pěstováním rostlin pod sklem započal v roce 1829, kdy se snažil ochránit kuklu motýla před znečištěným anglickým ovzduším a všiml si, že z použité půdy vyrostly dvě malé rostliny *Poa annua* L. a *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott. Dařilo se jim tak dobře, že v této uzavřené sklenici rostly na jeho okenním parapetu bez problémů tři roky bez záливky. Ward byl tímto objevem natolik motivován, že začal experimentovat s různými tvary miniaturních skleníků. Vždy se snažil o vytvoření „vlhkého prostředí bez sazí či jiných cizorodých částic; s dostatkem světla, tepla, vlhkosti, zachování období klidu či možnost výměny vzduchu.“ Do roku 1833 dokázal pod sklem vypěstovat nejen třicet různých druhů terestrických kapradin, ale také epifytický sleziník hnízdovitý (*Asplenium nidus* L.). Zásadní zkouškou však mělo být použití jednoho z jeho skleníků během daleké cesty. V červnu 1833 Ward spojil síly se svým přítelem a zahradníkem Georgem Loddigesem (1784–1846), aby mu pomohl odeslat dvě skříňky naplněné zasazenými kapradinami a travinami na lodi směřující do australského Sydney. V listopadu 1833 konečně obdržel dobré zprávy, že rostliny dorazily v perfektním stavu. V únoru 1834 byly skříňky znovu naplněny různými rostlinami a zaslány zpět. Do Evropy se tak dostala i velmi choulostivá kapradina *Gleichenia microphylla* R. Br. nebo australská dřevina podobná akáciím *Callicoma serratifolia* Andrews.

Většímu rozšíření informací o tomto revolučním objevu se Wardovi dostalo po opublikování článku v časopise *Gardener's Magazine* významným anglickým autorem zahradnické literatury Johnem C. Loudonem (1783–1843), který Warda přesvědčil, aby o svých experimentech napsal i v dalším čísle jeho časopisu. Následovalo množství reálných cest a existují též záznamy, které prakticky popisují

29 HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

30 KEOGH, L. The Wardian Case: How a Simple Box Moved the Plant Kingdom. *Arnoldia: The Magazine of the Arnold Arboretum*. Boston: Arnold Arboretum, Harvard University, 2017, ročník 74, číslo 4. s. 2–13. ISSN 0004-2633.

postupy³¹, jak mají být choulostivé skleníkové rostliny baleny, aby dalekou cestu přežily. Skromný Ward byl těmito úspěchy povzbuzován k další publikační a přednáškové činnosti, kompletní a detailní zpráva o objevu však vyšla až v roce 1842 pod názvem *On the Growth of Plants in Closely Glazed Cases*³² (O růstu rostlin v těsně zasklených skříňkách). Wardovy skříňky si v zahradnickém světě rychle získaly své místo při dálkové přepravě rostlin a po více než sto dalších let skvěle sloužily sběratelům rostlin, kteří tento vynález používali při svých expedicích.

Devatenácté století se díky mnoha zásadním okolnostem stalo obdobím rozkvětu pěstování rostlin v interiérech. Pokroky v cestování, využívání nových materiálů i technologií změnil způsob, jakým lidé žili a pracovali. Dovážené exotické rostliny vyžadovaly adekvátní prostředí³³ pro svůj život, a zahradníci proto museli intenzivně přemýšlet nad prostory pro jejich dlouhodobé pěstování. Zahradnictví tak vstupovalo do zlaté éry, kdy mezi lety 1820 a 1840 nastal v Anglii nevídaný rozvoj tvorby skleníků a zimních zahrad, které záhy ovlivnil celý svět. Začaly se objevovat parou vytápěné skleníky, vyvíjely se též konstrukční systémy či vnitřní technologie spojené se závlahou a rosením rostlin. Značný nárůst dovážených rostlin si vyžádal tvorbu specializovaných skleníků pro monotematické skupiny rostlin, např. palmy, orchideje, kamélie či kaktusy. Dalšímu rozvoji skleníků a zimních zahrad též napomohlo zrušení daně ze skla v roce 1845, kdy výrazně poklesla cena tabulového skla. Tyto objekty se staly mnohem přístupnější i pro méně movité vrstvy obyvatelstva, což znamenalo další rozšíření interiérových rostlin.

Podmínky pro pěstování rostlin přímo v obytných interiérech však nebyly optimální. Obzvláště oblíbené byly takové druhy, které se dokázaly vyrovnat s nepříjemně tmavým a zplodinami hoření (osvětlení, vytápění) znečištěným interiérem obydlí druhé poloviny 19. století. K takovým rostlinám patřila, např. všudypřítomná rajská palma *Howea forsteriana* (F.Muell.) Becc. nebo *Aspidistra elatior* Blume, nazývaná též jako litinová rostlina. Rostliny byly logicky umísťovány co nejbližší přirozenému světlu, a tak dominovaly prostorům arkýřů či rizalitů s velkými okny. Pokud to bylo možné, doporučovalo se rostliny pěstované v interiéru na léto přemísťovat ven, na parapety oken, balkóny nebo vnitřní dvorky. Další možností, jak pěstovat rostliny v interiéru, představovaly tzv. *hortus fenestralis*, tedy dvojitá okna se zabudovanými skříňkami pro pěstování rostlin, které je chránily před zplodinami v interiéru a současně též nepříznivými teplotami v exteriéru. Pěstování rostlin se záhy stalo módní aktivitou střední vyšší třídy. Vzniká velké množství publikací nejen pro absolutní laiky, ale objevují se též pojednání věnovaná specialistům a sběratelům.

Zvyšující se popularita botaniky a móda sběratelství rostlin vedly k tomu, že touha mít v domácnosti rostliny, starat se o ně a moci se s nimi pochlubit, nebyla nikdy silnější. Tento fakt jasně vedl k enormní popularitě domácích skleněných skříňek pro pěstování rostlin. Wardova skříňka, navržená jako miniaturní pokojový skleník, se objevovala snad v každém katalogu se zahradním nebo domácím mobiliářem a byla vyráběna v nespočetných variantách – s podnoží či bez ní, s vnitřními policemi i prázdné – vždy však s výrazně propracovaným zdobením. Propagátorem pěstování rostlin v těchto

---

31 Jeden z nejpodrobnějších publikoval kapitán lodi *Hibernia* R. Gilies v roce 1839: „Každá rostlina byla uložena do krabičky šestkrát šest palců (pozn. autora: 152,4 × 152,4 mm) na jednu stopu (304,8 mm), vyplněné vhodným druhem jílů důkladně nasyceným vodou, a osm těchto malých krabiček bylo uloženo do větší vnější bedny. Velká bedna měla běžnou konstrukci, to znamená prosklený vršek ve výšce přibližně dvou stop, se sklem dostatečně pevným a chráněným, aby odolalo dopadu provazu či jiného většího tělesa. Vše bylo hermeticky uzavřeno běžným místním vápenným cementem a po celou pětiměsíční cestu nebyla bedna otevřena. Když jsme dorazili do Anglie, všechny rostliny se těšily dokonalému zdraví a vyrostly do plné výšky skříně, s listy mačkajícími se na sklo.“ – HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

32 WARD, N. B. *On the Growth of Plants in Closely Glazed Cases*. London: John Van Voorst, 1852. 142 s.

33 CUSHING, J. *The Exotic Gardener; in which the management of the hot-house, green-house, and conservatory, is fully and clearly delineated according to modern practice; with an appendix containing observation on the soils suitable to tender exotics*. London: W. Bulmer & Co., 1814. 262 s.

5	6
7	

Obr. 5-7: Crystal Palace, ikonická stavba ze skla a oceli, byla primárně vytvořena jako výstavní prostor, ve kterém sehrály exotické rostliny v květináčích svou důležitou roli při svém dalším rozšiřování do obytných interiérů. Rostliny v expozicích byly často používány především jako dekorace bez ohledu na jejich nároky či původ. V okolí Křišťálové fontány (5) se tak setkává Agave sp. s Alocasia sp., v expozici vztahující se k Egyptu (6) pak byla použita Dicksonia z Nového Zélandu. Umístění kapradin a šáchorů na okraji bazénu (7) však dokládá znalosti tvůrců o ekologických nárocích rostlin.

(5) *Crystal Palace, Fountain*. Philip H. Delamotte, Londýn, okolo 1854, fotografie na albuminovém papíře, formát: 256×201mm. | Getty Museum, 84.XP.728.84.

(6) *Crystal Palace, Tropical Transept, Aboosimbel Figures*. Philip H. Delamotte, Londýn, okolo 1854, fotografie na albuminovém papíře, formát: 250×200 mm. | Getty Museum, 84.XP.728.97.

(7) *Trophies [plant growths, interior at Crystal Palace]*. Negretti & Zambra, Londýn, negativ 1855, fotografie na albuminovém papíře (1862–1865), formát: neuveden. | Getty Museum, 84.XD.1157.1922.

Digitální podklady k obrázkům poskytnuty s laskavým svolením Getty's Open Content Program. Digital image courtesy of the Getty's Open Content Program.

Fig. 14.—A Sitting Room Window.

Obr. 8: Vyobrazení arkýřového okna v obývacím pokoji druhé poloviny 19. století znázorňuje dobovou zálibu v pěstování interiérových rostlin. Květiny zcela vyplňují prostor arkýře, jednotlivé nádoby s rostlinami jsou dekorativně rozmístěny na vyvýšených speciálních květinových stolicích na kolečkách, popínavé rostliny šplhají po ornamentálních kovových konstrukcích a ze stropu visí dekorativní závěsné nádoby s převislými rostlinami. (původní zdroj: WILLIAMS, H. T. *Window gardening : devoted specially to the culture of flowers and ornamental plants for indoor use and parlor decoration*. New York: H. T. Williams, 1872. 306 s; obrázek č. 14 na str. 21).

objektech se stal James Shirley Hibberd (1825–1890), jenž v roce 1856 vydává svou neznámější knihu *Rustic Adornments for Homes of Taste*³⁴ (Rustikální okrasy pro vkusné domácnosti), kde věnuje několik kapitol skleněným zařizovacím objektům v interiéru – od akvárií přes terária, miniaturní interiérové skleníky až po tzv. *Pascalovy květináče*, hliněné květináče s obrubou držící skleněnou kupoli a sloužící pro množení rostlin. Velké množství těchto prosklených uzavřených objektů záhy rychle obsadila druhově bohatá a různorodá skupina kapradin. Vzedmula se enormní vlna zájmu a módního okouzlení těmito rostlinami a způsobila tzv. *pteridománii*, tedy posedlost kapradinami. Už koncem 18. století byly do Anglie přivezeny exotické druhy kapradin, které rozdmýchaly zájem zahradníků, aby je pěstovali pro jejich nevšední krásu. Všeobecnou posedlost však odstartovala v roce 1848 drobná kniha Thomase Moora (1821–1887), *A handbook of British Ferns*³⁵ (Příručka britských kapradin), a trvala dlouhých 30 let. Kapradiny se staly natolik populární, že se mnohé z anglických domácích druhů ocitly na hranici vyhubení díky ziskuchtivosti bezohledných sběračů kapradin ve volné přírodě.

Vášeň pro pěstování exotických rostlin v interiéru se udržovala po celé 19. století, následující století však s sebou přineslo významné celospolečenské změny, které měly svůj vliv i na pěstování rostlin v domácnostech. Mění se ideál bydlení a s rozvojem dopravy se stále více obyvatelů stěhuje mimo centra velkých měst na jejich okraj či na venkov, kde je umožněn jednodušší a intenzivnější kontakt s volnou přírodou. Skleníky či zimní zahrady už nejsou tak významné a také v interiéru se upřednostňují jednodušší řešení, např. je patrná vzrůstající obliba řezaných květin pro výzdobu obydlí. Pro první polovinu 20. století je tedy charakteristický pokles zájmu o pěstování exotických rostlin v interiéru, a to i díky oběma světovým válkám, které významně poškodily infrastrukturu potřebnou pro jejich pěstování.

---

34 HIBBERD, S. J. *Rustic Adornments for Homes of Taste*. London: Groombridge & sons, 1856. 402 s.

35 MOORE, T. *The handbook of British ferns : comprising scientific and popular descriptions, with engravings of all the indigenous species and varieties, with instructions for their cultivation*. London: Groombridge & Sons, 1853. 231 s.

4 DOPORUČENÉ POSTUPY

V procesu obnovy památkového objektu je nutné nejprve provést celou řadu průzkumů dotčeného objektu, které mají sloužit nejen ke kvalifikovanému rozhodování při péči o historický objekt, ale i k rozšiřování a doplňování obecného poznání. Nesporný význam má průzkum též na poli vědeckém, jenž často výrazným podílem obohacuje dosavadní znalosti. Jeho výsledky mohou významně napomoci i následné osvětové a popularizační činnosti.³⁶

4.1 Archivně a stavebně historické průzkumy

Předmětem stavebně historického průzkumu (dále jen SHP) je obvykle samostatná budova, případně soubor budov v řešeném areálu. Archivně historický průzkum (AHP) je metodicky přizpůsoben jak pro průzkum jednotlivých objektů i jejich souborů. Pokud v průběhu zadávání prací či průzkumů vznikne taková potřeba, je nutné standardní průzkum doplnit o průzkumy speciální, zabývající se specifickými otázkami, nutnými pro pochopení zkoumaného objektu. Součástí výstupů AHP je i zadání doplňujících průzkumů, které doloží poznatky z archivních pramenů a jsou vodítkem pro další postup a zaměření se na to, co se má hledat. Jelikož jsou většinou spojeny se zásahy do hmotné podstaty památky, je třeba řešit tuto problematiku samostatně. Typickým doplňujícím průzkumem je archeologický průzkum. V oblasti krajinářské architektury je možné konzultovat průzkumy i s dalšími pracovišti, zabývajícími se např. dendrochronologií, pylovou analýzou či analýzou materiálů, pokud jsou tyto analýzy účelné pro prohloubení poznání a přinesou podstatné informace pro obnovu objektu.

Uvedené informace jsou získávány průzkumem památky jako hmotného pramene, přičemž jsou využívány zejména znalosti z oboru dějin umění, architektury, ale i zařízení zahradnických staveb, školkařské a pěstitelské postupy při použití rostlin. Významné jsou i specifické technologické postupy v dané památce (např. každý objekt má své optimální období stříhání živých plotů, manipulaci s letněnými rostlinami apod.). I tyto postupy jsou součástí autenticity objektu, musí být popsány a archivní průzkum jim musí věnovat patřičnou pozornost. Nedílnou složkou průzkumu je studium příslušných písemných pramenů, týkajících se celé doby existence památky, ovšem s vědomím, že o dílech krajinářské architektury se v těchto pramenech dozvídáme jen okrajově.

Tento souhrn činností s jasně formulovanou náplní je vysoce specifický a vyžaduje samostatnou dlouhodobou odbornou přípravu. Podstatně přesahuje rámec běžné památkové agendy při péči o nemovité památky. Poskytuje kvalifikované předpoklady pro praktickou ochranu památek tak, aby odpovídaly současnému stupni rozvoje vědy a poznání.

Standardní archivně historický průzkum představuje základní průzkum památky, který nemá destruktivní charakter. Navazuje na něj stavebně historický průzkum, který popíše současný stav památky. Jeho součástí může být i destruktivní průzkum, který například provede zjištění historického vrstvení omítek či výmaleb interiéru. Jeho doplnění sondáží, případně dalšími druhy průzkumů je možné prová-
dět až po konzultaci s dotčenými orgány památkové péče.

K úkolům průzkumů, které jsou součástí předprojekční fáze obnovy, patří:

- shromáždění a vyhodnocení všech dostupných relevantních informací o památce,
- interpretace získaných podkladů,

---

36 MACEK, P. *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum*. Praha: Jalna, 2001. Odborné a metodické publikace, svazek 23. ISBN 80-86234-22-3.

- specifikace a vytvoření zadání pro navazující průzkumy (specifikace biologických, restaurátorských, archeologických a jiných specifických průzkumů).

V posledních letech vzniklo několik metodik, které se snaží popsat a identifikovat hodnoty památek zahradního umění. Jedná se o významný pokrok k přístupu obnovy památek zahradního umění a jeho poznání. Předkládaná metodika je specifická pro potřeby práce s rostlinami v historických interiérech. Doplňuje tedy souborné metodické postupy pro průzkumy objektů³⁷, či specializované metodické materiály průzkumů krajinářské architektury³⁸. Interpretace historických fotografií upřesňuje též možnosti zpracování podkladů především v certifikované metodice *Architektonicko-historický průzkum památky krajinářské architektury*³⁹.

Směr jejich využití se zatím hledá a prochází ověřováním odbornou praxí. Všechny nově vypracované metodiky by měly projít v profesní praxi vyhodnocením jejich účinnosti a po získání zpětné vazby by měly být aktualizovány, především ve stanovení rozsahu zadaného zpracování dokumentu. Ideálně by měly být nastaveny typy rozsahů, aby mohl být průzkum realizován v praxi za nákladů odpovídajících typu a významu památky.

4.2 Interpretace historických fotografií

Jedním z nejdůležitějších zdrojů poznání historie stavu vegetačních úprav jsou dobové fotografie. Od konce 19. století je řada objektů u nás dlouhodobě fotografována. Fotografie jsou uloženy v rodinných archivech majitelů, sbírkách muzeí, ústavů, případně archivech samotných fotografů. Jedná se o velmi hodnověrný zdroj informací, které je však nutné kriticky zhodnotit a zasadit do kontextu komplexu zahradních úprav celého objektu, kam spadají i interiérové rostliny. Specifickým případem jsou záběry z běžného života rodiny, často s rostlinami v pozadí.

Příslušné fotografické fondy nejsou prozatím většinou interpretovány a jejich zpracování jistě přinese zajímavé informace o soužití lidí s rostlinami, ale i způsobu pěstování a použití rostlin. Průzkumy jsou zadávány při obnově památek. Podrobné rozborů fotografií s popisy jednotlivých detailů nejsou bohužel zatím standardem. Fotografie se standardně popisují s odkazy v textových zprávách, ale mnohdy je autorská interpretace zkrácená. K často se vyskytujícím zkrácením patří např. chybné nebo nepřesné určení druhu rostliny. Pokud je interpretace fotografie provedena přímo s označením do plochy fotografie s odkazem na textový popis, je specifikace jednoznačná. K historickým fotografiím se při obnovách památek přihlíží, ale jejich důsledný rozbor a následné zpracování získaných informací do projektové dokumentace je spíše ojedinělé. Důkladně byly provedeny průzkumy při obnově Palmového skleníku v Lednici⁴⁰ a obnovy zahrady i interiérové vegetace vily Tugendhat⁴¹. Realizace obou historicky cenných objektů získaly ceny obce architektů za rekonstrukci i díky podrobným rozborům fotografií, jejich interpretacím a následné fyzické obnově hmotného statku.

37 GIRSA, V., J. HOLEČEK, P. JERIE a D. MICHONOVÁ. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: Národní památkový ústav, 2004. 112 s. Odborné a metodické publikace, svazek 27. ISBN 80-86234-36-3.

38 KREJČÍŘÍK, P. a P. MACEK. Stavebně historický průzkum – historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. *Zahrada - park - krajina*. 2003, ročník XII., č. 4., s. 6–9. ISSN 1211-1678.; KREJČÍŘÍK, P. Stavebně-historický průzkum – historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. In: KREJČÍŘÍK, P. *Krajinářská architektura a proměny historických prostorů*. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2004, s. 11–17. ISBN 80-7157-823-1. či PAVLAČKA, R. Interpretace zahradního díla jako součást stavebně historického průzkumu a podklad pro investiční záměr. In: *Sborník Historické zahrady Kroměříž 2011, Zahrada jako umění, umění v zahradě*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž, 2011, s. 81–83.

39 KREJČÍŘÍK, P. a M. PEJCHAL. *Architektonicko-historický průzkum památky krajinářské architektury. Certifikovaná metodika*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 38 s.

40 KREJČÍŘÍK, P. a K. TOŠKOVÁ. *Obnova vegetace v palmovém skleníku u zámku v Lednici, projektová dokumentace 2002*.

41 KREJČÍŘÍK, P. a K. KREJČÍŘÍKOVÁ. *Obnova zahrady vily Tugendhat, projektová dokumentace 2006*.

9

10

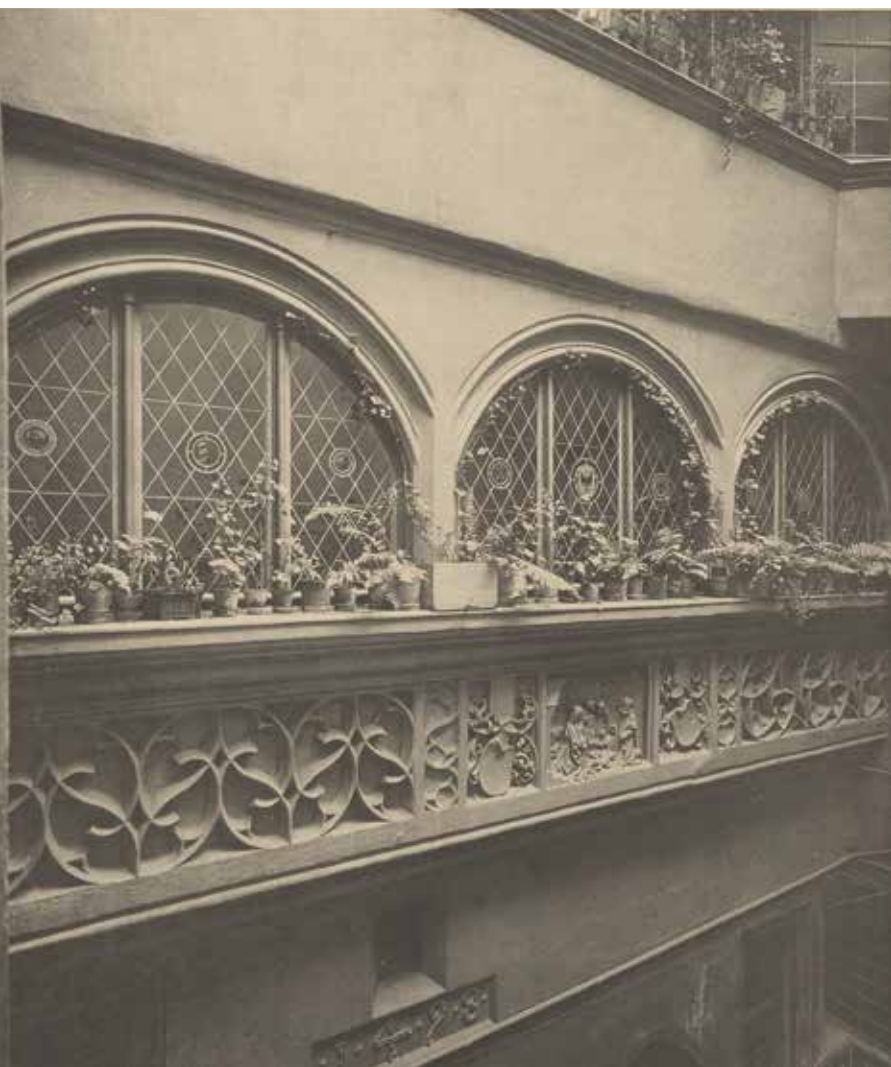
Obr. 9: S výstavbou nových městských domů v 19. století se objevují i nová místa, kam byly umísťovány květináče s rostlinami. S ohledem na méně vhodné klima v interiérech staveb se provádělo letnění na balkónech nebo na přilehlých dvorcích v exteriéru. Na zimu se rostliny navracely zpět do interiéru.

Potted Plants and Flowers on Garden Patio. Louis Désiré Blanquart-Evrard, Lille, okolo 1853, fotografie na albuminovém papíře, formát: 233 × 183 mm. | Getty Museum, 84.XO.1279.40.

Obr. 10: Vnější parapety oken byly používány pro pěstování či letnění rostlin v jednotlivých květináčích nebo v podobě výsadeb do truhlíků.

Hof des Mullerschen Hauses in der Karolinenstrasse 24. W. Biede, Norimberk, mezi lety 1870–1880, světlotisk, formát: 441 × 345 mm. | Getty Museum, 84.XA.761.26.70.

Digitální podklady k obrázkům poskytnuty s laskavým svolením Getty's Open Content Program. Digital image courtesy of the Getty's Open Content Program.

11	12
13	14

Obytné interiéry s reprezentativní funkcí. Rostliny v nich byly obvykle umístovány na pohledově exponovaných místech v rozích místnosti vedle nebo za sedacím nábytkem, u oken nebo mezi okny na květinových stojanech či stolicích. Často též byly využívány kvetoucí rostliny v nádobách uprostřed stolů. S oblibou byly využívány i popínavé rostliny na podpůrných konstrukcích (treláže) nebo exoticky působící rostliny (*Musa sp.*), např. v salóncích s cestovatelskou tématikou či sbírkovými předměty.

Obr. 11: Interiér místnosti na zámku Slatiňany s klasickým uspořádáním květin. Nedatováno, fotografie 148 × 161 mm, inv. č. 001035. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 12: Hudební salonek zámku Nové Hradky. Pohled do interiéru hudebního salonku na zámku v Nových Hradech. Zleva osvětlená místnost je zdobena textilní tapetou s vegetabilním dekorem a vybavena slohově rozdílným nábytkem. Při pravém okraji druhorokoková sedací souprava, zcela vpravo u stěny raně barokní vykládaná šperkovnice s porcelánem. V rohu místnosti litinový stolec s květináčem a popínavou rostlinou. Nedatováno, fotografie 203 × 254 mm, inv. č. 000491. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 13: Interiér neurčeného šlechtického sídla s výrazným zastoupením popínavých rostlin. Nedatováno, fotografie 147 × 202 mm., inv. č. 001390. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 14: Interiér orientálního salóncu blízce neurčeného šlechtického sídla. Nedatováno, fotografie 203 × 151 mm, inv. č. 003279. | Archiv UDU AV ČR.

Opublikováno na základě licenční smlouvy s poskytovatelem fotografické dokumentace.

15	16
17	18

Obytné interiéry soukromého charakteru s funkcí pracovny téměř vždy zahrnovaly rostliny v nádobách velmi blízko u pracovního stolu majitele. Rostliny byly umístovány na květinové stolky navazující těsně na prostor pracovního stolu. Často se zde objevovaly též náročnější objekty pro pěstování rostlin, např. treláže s popínavými rostlinami vymezující soukromí pracující osoby nebo skleněná terária či akvária pro detailní pozorování rostlin, popř. živočichů, pěstovaných uvnitř.

Obr. 15: Interiér blíže neurčeného šlechtického sídla s kompozicí rostlin na květinovém stolku navazujícím na pracovní stůl. Nedatováno, fotografie 148 × 207 mm, inv. č. 003288. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 16: Interiér blíže neurčeného šlechtického sídla zachycující treláž s popínavými rostlinami pro zajištění soukromí. Nedatováno, fotografie 142 × 175 mm, inv. č. 001196. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 17: Interiér blíže neurčeného šlechtického sídla s diagonálně umístěným pracovním stolem a v rohu místnosti umístěným květinovým stolkem s rostlinami. Nedatováno, fotografie 198 × 152 mm, inv. č. 003275. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 18: Měšťanský interiér pracovny s teráriem. Pohled do pracovny v interiéru měšťanského domu zařízeného stylovým nábytkem a policí s proskleným teráriem pro pěstování orchidejí a dalších náročnějších rostlin. Nedatováno, fotografie 166 × 227 mm, inv. č. 001288. | Archiv UDU AV ČR.

Opublikováno na základě licenční smlouvy s poskytovatelem fotografické dokumentace.

19	21
20	

Interiéry s výraznou provozní funkcí zahrnují schodiště, chodby, vstupní haly a verandy, ve kterých se též vyskytovaly rostliny v nádobách. S ohledem na zvýšený pohyb osob byly rostliny umísťovány mimo hlavní provozní trasy všude tam, kde byl dostatek světla (např. velká okna, světlíky ve střeše apod.) pro jejich pěstování. S ohledem na nižší teploty těchto interiérů byly s oblibou využívány solitérní stálezelené chladnomilné rostliny ve velkých květináčích, popřípadě byly vysazovány žardiniéry na sloupech schodišťových ramen. Na pohledově exponovaných místech byly umísťovány též květinové stolky a stojany (z různých materiálů: od proutí přes dřevo až po litinu), někdy kombinované i s vodním prvkem.

Obr. 19: Schodišťová chodba na zámku Slatiňany byla doplněna proutěnými květinovými stolky s jednotlivými rostlinami v nádobách obalenými mechem (na obrázku lze identifikovat *Asparagus setaceus* (Kunth) Jessop). 1877, fotografie 149 × 153 mm, inv. č. 001033. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 20: Litinový stojan na květiny kombinovaný s vodním stříkem, kde se na jednotlivých etážích objevují v té době často pěstované rostliny (např. *Tradescantia crassula* Link & Otto., *Aspidistra elatior* Blume či *Hedera helix* L.). Blíže neidentifikovaný interiér v Praze Vinohradech. Nedatováno, fotografie 174 × 122 mm, inv. č. 004578. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 21: Pohled na prosvětlené schodiště s květinovou výzdobou v Novém zámku v Kostelci nad Orlicí. Nedatováno, fotografie 113 × 91 mm, Heinrich Koch, inv. č. 001190. | Archiv UDU AV ČR.

Opublikováno na základě licenční smlouvy s poskytovatelem fotografické dokumentace.

22

23 | 24

Veřejné interiéry s výrazně reprezentativní funkcí, které byly při slavnostních příležitostech často upravovány monumentálními kompozicemi s využitím vzrostlých rostlin v nádobách. Používaly se vysoké palmy (např. *Howea forsteriana* (F.Muell.) Becc., *Phoenix canariensis* Chabaud či *Chamaedorea elegans* Mart.) a stálezelené rostliny na kmínku (např. *Laurus nobilis* L.), ale i menší stálezelené rostliny (*Aspidistra elatior* Blume, kapradiny aj.), rostliny okrasné listem (*Begonia rex* Putz.) či kvetoucí cibuloviny.

Obr. 22: Španělský sál Pražského hradu se slavnostní stolovou úpravou a skupinově uspořádanými palmami s podrostem nižších rostlin, pohled k západu.

Nedatováno, fotografie 119 × 171 mm, inv. č. 015501.
| Archiv UDU AV ČR.

Obr. 23: Španělský sál Pražského hradu se slavnostní úpravou, pohled k jižní straně. Nedatováno, fotografie 118 × 176 mm, inv. č. 015503. | Archiv UDU AV ČR.

Obr. 24: Slavnostně vyzdobený interiér jízdárny v Nových Hradech. Pohled do interiéru slavnostně vyzdobené jízdárny v Nových Hradech. Výzdobu tvoří rostliny v nádobách, girlandy, dekorativně ozdobené lustry. Vedle dveří visí na stěně český a rakouský erb. Před dveřmi je vybudováno pódium se židlemi a stoly. Nedatováno, fotografie 142 × 175 mm, inv. č. 000440.
| Archiv UDU AV ČR.

Opublikováno na základě licenční smlouvy s poskytovatelem fotografické dokumentace.

25

26

Veřejné interiéry se shromažďovací funkcí byly doplňovány kompaktními skupinovými kompozicemi solitérních rostlin s podrostem nižších rostlin, obdobně jako v případě reprezentativních veřejných interiérů. Skupiny byly uplatňovány na provozně méně frekventovaných místech, např. podél stěn mezi dveřmi či ve středech sálů pod lustry apod., a byly skládány z rostlin vysazovaných do jednotlivých květináčů.

Obr. 25: Foyer před Velkým sálem Měšťanské besedy v Plzni se solitérními palmami (na obrázku s největší pravděpodobností *Livistona australis* (R.Br.) Mart. s dlanitě dělenými listy, *Howea forsteriana* (F.Muell.) Becc. či *Phoenix canariensis* Chabaud). Nedatováno, fotografie 111 × 150 mm, František Kotek, inv. č. 006644. | Archiv UDU AV ČR.

Opublikováno na základě licenční smlouvy s poskytovatelem fotografické dokumentace.

Obr. 26: Interiér haly hotelu Continental v Káhiře. Hotel Continental (Interieur), G. Lekegian, Káhira, mezi lety 1870–1890, fotografie na albuminovém papíře, formát: 20,9 × 27,3 cm. | Getty Museum, 84.XM.1407.5.

Digitální podklady k obrázku poskytnuty s laskavým svolením Getty's Open Content Program. Digital image courtesy of the Getty's Open Content Program.

Interpretace fotografií však nespočívá v jejich pouhém seřazení podle času a místa s popisem zachyceného obsahu. Podstatné je v interpretaci zachytit tendence vývoje, způsob myšlení autorů i zadavatelů, způsob péče a v neposlední míře i vztah majitele k vegetačním úpravám. Počet fotografií zachycujících dění v objektu nám též dává představu o životě obyvatel a způsobu jeho využití. Všechny zjištěné skutečnosti se pak přenáší do atmosféry výsledné kompozice včetně programového využití a prezentace současným návštěvníkům. Po dvacetileté praxi interpretace historických plánů a fotografií se naše rozbory opírají o zkušenost z provedených obnov, podrobnosti zpracovaných detailů a způsobu pěstění.

Protože bývají na fotografiích obvykle zachyceny pouze jednotlivé výseky celkové kompozice interiéru, musí být všechny tyto záběry interpretovány v čase a prostoru. Nelze jen mechanicky sestavit jednotlivé záběry vedle sebe, aniž by vytvářely jeden kompoziční celek. Památková péče má takové tendence, ale tento přístup vede k výsledku, který je sice autentický ve své části, ale jako celek nefunguje. Proto je důležité nad tyto rozbory vložit další vrstvu, která spojí jednotlivé záběry kompozice v jeden celek, který je ve výsledku spojen v jednotnou kompozici⁴². To je práce pro krajinářského architekta, interpretovat přírodní prvky s jevy, které vytváří prostor pro emoční zážitek, který je i v interiéru jedinečný a neopakovatelný.

Tato metoda interpretace fotografií je použitelná pouze pro studium zahradního detailu a nemusí být použitelná mechanicky pro celkovou kompozici interiéru. Díky rozboru fotografií je možné lépe poznat a pochopit původní umělecký záměr architekta, který se většinou ze standardních SHP vytrácí, a to díky snaze o exaktnost.

Prvotním impulsem pro rozvoj metody interpretace fotografií byla práce na obnově Palmového skleníku v Lednici. Na počátku prací byl nejprve představen návrh, který však nebyl přijat, a pracovníky památkové péče bylo doporučeno vypracovat návrh exaktní rekonstrukce podle kolekce historických fotografií skleníku z let 1890–1947. Po výše zmíněném neúspěchu byl tedy vypracován návrh nový, a to na základě důkladného rozboru zmíněných fotografií. Přímou v historické fotografii byly popisovány vegetační složka i technické prvky důležité pro budoucí obnovu. Jednotlivé fotografie byly analyzovány vepsáním textu a označením popisovaného pohledu šipkou na situačním schématu objektu skleníku. Tento způsob označení a popisu každého prvku přímo ve fotografii je při analýze naprosto zásadní. Každý badatel totiž popisuje při pohledu na fotografii v detailech odlišné prvky odvíjející se od jeho dosavadních znalostí a vlastních zkušeností. Toto tvrzení bylo ověřeno při interpretaci fotografií studenty krajinářské architektury v rámci výuky ateliérů na Zahradnické fakultě MENDELU. Pro interpretaci historických detailů zahrad či interiérů zachycených na dobových fotografiích je nutná znalost dobového sortimentu a použití rostlin, ročního období pořízení fotografie a dalších postřehů, které jsou získávány zkušenostmi při kritické analýze historické fotodokumentace.

Zmíněný způsob popisu byl ve zdokonalené formě použit i při stavebně historickém průzkumu a následné obnově vily Tugendhat i dalších objektů. Jen díky zkušenosti z Palmového skleníku, kdy bylo možné zrušit aktuální kompozici a navrátit místu fotografiemi zachycenou autentickou podobu, mnohdy i za použití autentických rostlin zobrazených na fotografiích, však byla získána jistota, že tento způsob rekonstrukce prostoru je reálný, aplikovatelný a opírá se o průkazné výsledky vědeckého výzkumu. V běžném prostředí exteriéru a za nepřítomnosti autentických rostlin by tato zkušenost nebyla tak silná a jednoznačná. Metoda průzkumu a interpretace fotografií byla později shrnuta do metodického postupu⁴³, který byl ověřen při podrobném průzkumu 220 000 fotografií uložených

---

42 Viz rozbory obnovy Palmového skleníku v Lednici na obrazové dokumentaci.

43 KREJČIŘÍK, P. Metodický postup interpretace historických fotografií zahradního detailu. *Zprávy památkové péče*. 2016, ročník 76, č. 1., s. 28–32. ISSN 1210-5538.

v archivu Národního památkového ústavu v Praze. Metodický postup popisu fotografií tímto způsobem je originální i v kontextu památkové péče a metoda byla prezentována na konferenci ICOMOS v Kroměříži v roce 2017.

4.3 Fáze obnovy

Předprojektová a projektová příprava obnovy památek krajinářské architektury je specifická v rozsahu průzkumů a maximální exaktnosti odůvodnění navrženého řešení. Neméně důležité je v prvních letech po realizaci nastavení péče či specifických technologických postupů pro památky. Při obnově památkově chráněných objektů se obvykle postupuje v níže uvedených krocích:

- **Předprojektová příprava** představuje především analytickou fázi, při níž jsou realizovány potřebné průzkumy a rozborů. Výsledkem je zadání pro projekční práce, které se opírá o exaktní výstupy analýz a vymezuje tím směr budoucí obnovy.
- V rámci **projekční fáze** krajinářský architekt na základě průzkumů a rozborů navrhuje nové řešení prostoru, které odpovídá daným historickým východiskům. Zároveň však reflektuje současnou situaci řešeného objektu a návaznosti okolního prostředí. Obnovu je možné realizovat několika možnými metodami přístupu k obnově objektu na základě podkladů z architektonicko-historického průzkumu. Důraz je kladen i na historickou autentičnost a atmosféru objektu. Navržené prvky v interakci s dalšími jevy (např. sluneční svit, mlžný opar po závlaze apod.) vytvářejí charakteristickou atmosféru objektu, která do prostoru vnáší podněty vyvolávající emoce uplatnitelné při výkladové interpretaci v rámci jejich prezentace návštěvníkům.
- V průběhu **realizační fáze** dojde k realizaci projektové dokumentace. Pro památky krajinářské architektury je typické, že je realizace ovlivňována nálezovou situací na místě stavby, která může ovlivnit celkový výsledek, neboť se v procesu realizace mohou objevit nové skutečnosti. Projektová dokumentace může být na základě těchto nových, při analýzách nezjištěných, skutečnostech upravována do konečného řešení.
- **Fáze rozvojové a udržovací péče** hraje neméně důležitou roli při obnově objektu. Musí být provedeno správné nastartování odborné péče o realizované výsadby, které musí být dále kultivovány v souladu se schváleným řešením obnovy. Mnohdy je nutné pro zapěstování finálních tvarů vegetace zvolit tradiční technologie, nástroje i termíny realizace pěstebních zásahů, které mají svůj původ v historii.

4.4 Příkladové realizace obnovy interiérů s použitím rostlin

Jako příkladové realizace obnovy historických interiérů, ve kterých jsou významným způsobem zastoupeny rostliny, byly vybrány dva velmi důležité objekty v České republice, které jsou unikátní i ve světovém měřítku, Palmový skleník v Lednici a zimní zahrada vily Tugendhat v Brně. Je tomu tak i díky faktu, že jejich obnova proběhla se záměrem realizovat historický interiér v co nejautentičtější podobě. Velký důraz byl totiž kladen na důkladný rozbor a interpretaci dobových fotografií.

Obr. 27: Interiér Palmového skleníku s květinovými stolkami, které sloužily k prezentaci aktuálně kvetoucích rostlin. Ve skleníku na nich bývaly obvykle vystavovány cibuloviny nebo orchideje. | Foto V. Skálová, 2021.

4.4.1 Palmový skleník státního zámku Lednice

Palmový skleník u zámku v Lednici je jedním z největších skleníků založených pro reprezentaci rodiny, a zároveň nejstarších dochovaných historických skleníků na světě, využívajících konstrukčních možností železa a skla. Dále je i důležitým dokladem konstrukčního vývoje skleníků, kdy jako jedna z prvních staveb tohoto typu ještě nemá transparentní celý svůj povrch. Jeho koruna je opatřena střechou, která je rovněž pozoruhodná i svojí uměleckou výbavou. V literárních pramenech se objevuje informace, že byl Palmový skleník v prvních letech své existence využíván jako oranžerie, což se prokázalo jako nepravdivá informace. Skleník byl od prvopočátku navržen jako stálá expozice rostlin, kde byly kosterní rostliny vysazovány do nádob, aby se zpomalil jejich růst. Vzhledem k návaznosti na obytný prostor je možné považovat Palmový skleník i za zimní zahradu, která se však vymyká běžným představám o zimní zahradě.

Skleník, který je důležitou dominantou formální zahrady, navazuje na východní reprezentační křídlo zámku. Ten byl v letech 1846–1858 přestavěn ve stylu romantické novogotiky, a to rovněž podle návrhu Georga Wingelmüllera. Skleník zde vytváří předěl mezi pravidelnou zahradou a krajinářským parkem a vyrovnává asi pětmetrový výškový rozdíl mezi oběma částmi. Na jeho portál se váže hlavní osa pravidelné zahrady směřující jižním směrem k „point des vues“ formálního parteru, Benátské kašně. Na východě navazuje na skleník suterénní klenutý prostor zvaný Katakomy, který je se skleníkem spojen vnitřním schodištěm. Katakomy sloužily a dodnes slouží k přechování vzrostlých palm a dalších rostlin v nádobách přes zimní období. Skleník je 92,6 m dlouhý, 13,6 m široký a 12,8 m vysoký. Užiténá plocha činí 1260 m².

Ve skleníku bylo a je zapotřebí zajistit především vyšší teplotu a vlhkost vzduchu v porovnání s vnějším prostředím. Teplota ve skleníku není po celé jeho délce stejná. Rozdíly se projevují zejména v zimním období, kdy je nejtepleji v části navazující na vlastní zámek, odkud se do objektu také vcházelo přímo z obytných místností. Zde se převážně pěstují rostliny z tropických oblastí, neboť se teplota v této části pohybuje v rozmezí 18–25 °C. S přibývajícím vzdáleností od vstupu teplota postupně klesá a ve střední části skleníku již dosahuje 15–18 °C. V zadní části skleníku přiléhající k prostorám katakomb se teploty pohybují v rozmezí 7–15 °C. Toto rozvržení teplot vychází z technických parametrů původního parního topení. Proti tepelným ztrátám byla v minulosti severní strana skleníku obkládána slámou zatíženou dřevěnými latěmi. Dnes k tomuto účelu slouží speciální vyztužená fólie, která vytváří izolační vzduchový polštář mezi skleněnými tabulkami a vnějším prostředím. V létě je naopak nutné skleník z jižní strany zastíňovat a chránit tak rostliny před poškozením nadměrným působením slunečních paprsků.

Památková obnova vegetace Palmového skleníku

Pro potřeby tvorby této metodiky bylo realizováno⁴⁴ vyhodnocení úspěšnosti památkové obnovy vnitřního prostoru Palmového skleníku po 20 letech od počátku rekonstrukčních prací. Byla provedena revize dobových literárních pramenů dokumentujících vlastní obnovu v letech 1998–2002. Nejprve byly aktualizovány informace zjištěné při zpracování stavebně historického průzkumu⁴⁵. Dále byly aktualizovány a rozšířeny informace z odborného příspěvku o obnově skleníku⁴⁶, publikovaného po jeho rekonstrukci. Důraz byl kladen zejména na zkušenosti s reakcí rostlin na přesazení při obnově Palmového skleníku. Informace jsou též nově doplněny o vybrané archivní fotografie a nově objevenou dispozici z roku 1846, fotografie stavu před obnovou v roce 1998, zachycení postupu prací z roku 1998–2001 při obnově skleníku a také o navrženou dispozici realizovanou v roce 2001.

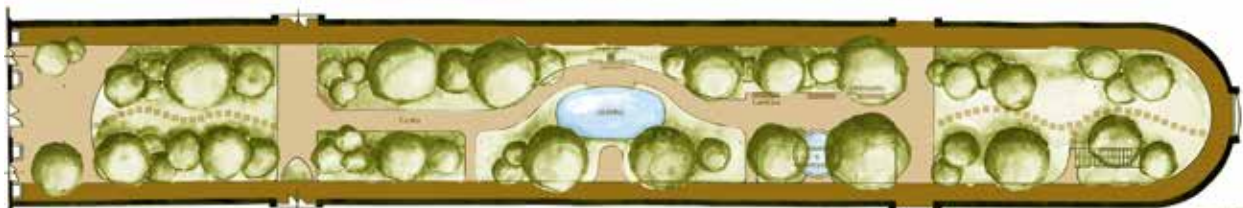
44 MARTINEK, J. a P. KREJČÍŘÍK. Palmový skleník v Lednici – dvacet let od zahájení jeho obnovy. *Zahradnictví*. 2018, sv. 17, č. 11, s. 42–45. ISSN 1213-7596.

45 KSANDR, K. et al. *Vila Greta a Fritze Tugendhatových (Brno-sever, Černá Pole čp. 237, Černopolní 45), stavebně historický průzkum*. Praha: Státní ústav památkové péče, 2001.

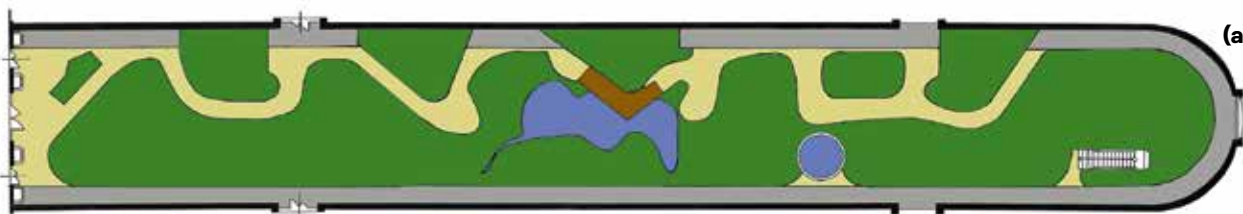
46 KREJČÍŘÍK, P. a O. BERNARD. Památková obnova palmového skleníku v Lednici. *Zahradka – park – krajina*. 2002, roč. XII, č. 3, s. 17–20. ISSN 0044-4863.

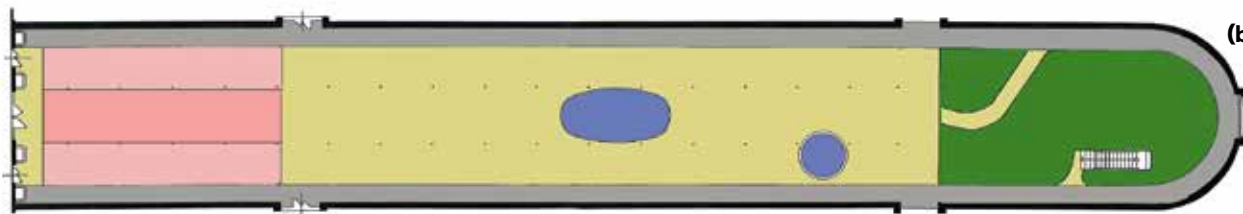
Obnova zimní zahrady zámku v Lednici - SITUACE

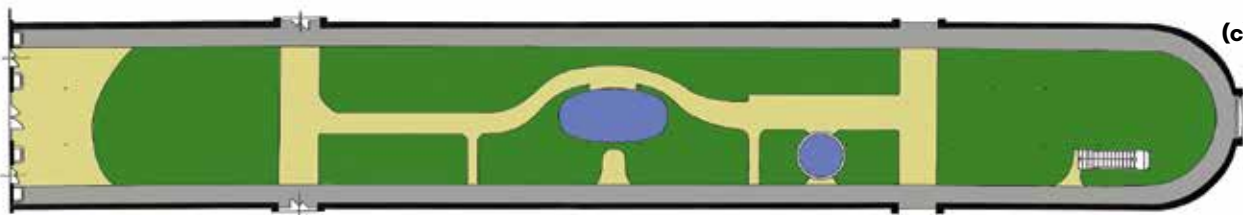
Projektová dokumentace
Krejčířik, Tošková (2000)

(a)

(b)

(c)

28

Obr. 28: Původní návrh dispozice vegetace v Palmovém skleníku z roku 1846. Tento půdorys byl objeven až po obnově palmového skleníku, ale potvrdil autorům obnovy závěry z průzkumu ikonografie. Toto půdorysné uspořádání bylo zrušeno po zmrznutí skleníku v roce 1880.

29

Skica, autor Georg Wingelmüller, 1846. | Archiv NPU.

30

Obr. 29: Návrh obnovy Palmového skleníku (zimní zahrady) zámku v Lednici - situace. | Projektová dokumentace. Krejčířik, Tošková (2000).

Obr. 30: Grafická schémata průběhu prací: (a) stav před obnovou, (b) nejkritičtější koncentrace rostlin - záhon je vyznačen červeně, (c) obnovená dispozice. | Projektová dokumentace Krejčířik, Tošková (2000).

Vegetace byla obnovena dle schválené projektové dokumentace⁴⁷ navracející se ke stavu kolem roku 1930, a to na základě rozboru bohaté fotodokumentace z let 1890–1947. Sortiment rostlin byl navržen tak, aby navozoval stejnou atmosféru, jaká zde panovala ve 30. letech 20. století. Práce na vlastní obnově byly zahájeny v roce 1998. Během obnovy zůstávaly veškeré rostliny stále ve skleníku. Nejprve byla opravena první čtvrtina konstrukce u zámku (podzim 1999). Ve druhé nejrozsáhlejší etapě byl obnoven prostor mezi oběma portály. Rostliny byly převezeny z této části na již opravenou první čtvrtinu, kde byl mezi sloupy vytvořen provizorní záhon, do kterého se soustředily všechny kosterní rostliny téměř ze tří čtvrtin skleníku. Do dřevěných nádob (v Lednici nazývaných též „škopky“) byl přesazen pouze několik set let starý *Encephalartos altensteinii* Lehm. a velmi obtížně přesaditelný *Doryanthes palmerii* W. Hill ex Benth. *Encephalartos* vegetoval následující dva roky až do návratu na své původní místo bez listů, po umístění zpět na své místo se opět „zazelenal“. Prostor mezi kanály s topnými tělesy a záhonem zabíraly záhony podrostových rostlin. V tomto prostoru a stavu setrvaly rostliny celý rok.

Po ukončení stavebních prací obnovy skleníku byly v září 2001 přesazeny veškeré kosterní rostliny do nových „škopků“, se záměrem omezit jejich růst. Na obnovenou původní asfaltovou izolaci byla položena geotextilie, vrstva štěrku a poté rozmístěny kosterní rostliny v nádobách. Velký důraz byl kladen na to, aby nebyly poškozeny nově opravené sloupy. Poté následovalo rozprostření až 50 cm vysoké modelační vrstvy substrátu s vyšším obsahem jílovitých částic, aby se předešlo nadměrnému sléhání a odpařování vody. Na tuto hrubou terénní modelaci byla rozprostřena vegetační nosná vrstva s vyšším zastoupením rašeliny obohacené o základní a stopové prvky. Následně byly vysázeny původní rostliny středního patra (např. zástupci rodů *Jacobinia* Moric., *Asplenium* L., *Nephrolepis* Schott, *Anthurium* Schott, *Ctenanthe* Eichler atd.). Volné plochy mezi nimi porostly vybrané druhy rodu *Tradescantia* L. a nízký kobercový porost vytvořili zástupci rodů *Selaginella* P. Beauv., *Soleirolia* Gaudich. a *Pilea* Lindl. V závěru obnovných prací (březen 2002) došlo k pokrytí všech budoucích cest vrstvou kopaného písku s příměsí jílu s následným uhrabáním.

Pokud se během obnovných prací objevily nějaké původní historické prvky z předchozích etap vývoje palmového skleníku, byly způsobem odpovídajícím jejich významu zapracovány do nové kompozice. Takové úpravy byly řešeny v jezírku a jeho okolí, kde došlo k částečné změně jeho tvaru a způsobu osázení. Okraje tvořené z vápencových kamenů vybíhají více do plochy vodní hladiny a formují kapsy pro osázení vlhkomilnými rostlinami. U celého lemu vodní plochy došlo k výraznějšímu překrytí substrátem pro zlepšení růstu pobřežních rostlin a přirozenější vzhled nádrže.

Nejdůležitější složku skleníku při jeho obnově však tvoří rostliny. Ke kosterním rostlinám nejvyššího patra patří především palmy a vyšší listnaté či jehličnaté dřeviny (např. zástupci rodů *Livistona* R. Br., *Phoenix* L., *Howea* Hook. f., *Washingtonia* H. Wendl., *Podocarpus* L'Hér. ex Pers., *Araucaria* Juss., *Pittosporum* Banks ex Gaertn., *Encephalartos* Lehm. aj.), které formují prostor hlavní podélné osy. Střední patro je tvořeno rostlinami s atraktivním květem či listem (zástupci rodů již zmíněného středního patra). Podrost je pak sjednocen půdopokryvnými rostlinami společně se sezónními výsadbami nízkých kvetoucích rostlin. Všechny kosterní rostliny ve skleníku jsou původní, nově zde byly umístěny pouze vybrané podrostové druhy a dále byla doplněna sbírka cykasovitých rostlin, které byly dostupné v době realizace na volném trhu. Do sortimentu skleníku byly doplněny mladé exempláře *Cycas rumphii* Miq., *Cycas revoluta* Thunb. a příbuzné rostliny z čeledi *Zamiaceae* Horan., a to *Zamia furfuracea* Aiton a *Ceratozamia latifolia* Miq. U příležitosti slavnostního otevření obnoveného skleníku byly zakoupeny nové, respektive v minulosti již pěstované druhy rostlin, které jsou nyní opět zaváděny do kultury jako novinky, a to především za účelem zvýšení atraktivity skleníku pro

47 KREJČÍŘÍK, P. a K. TOŠKOVÁ. *Obnova vegetace v palmovém skleníku u zámku v Lednici*, projektová dokumentace, 2002.

31	
32	34
33	

Obr. 31-34: Historické fotografie pořízené ve skleníku mezi lety 1890-1930.

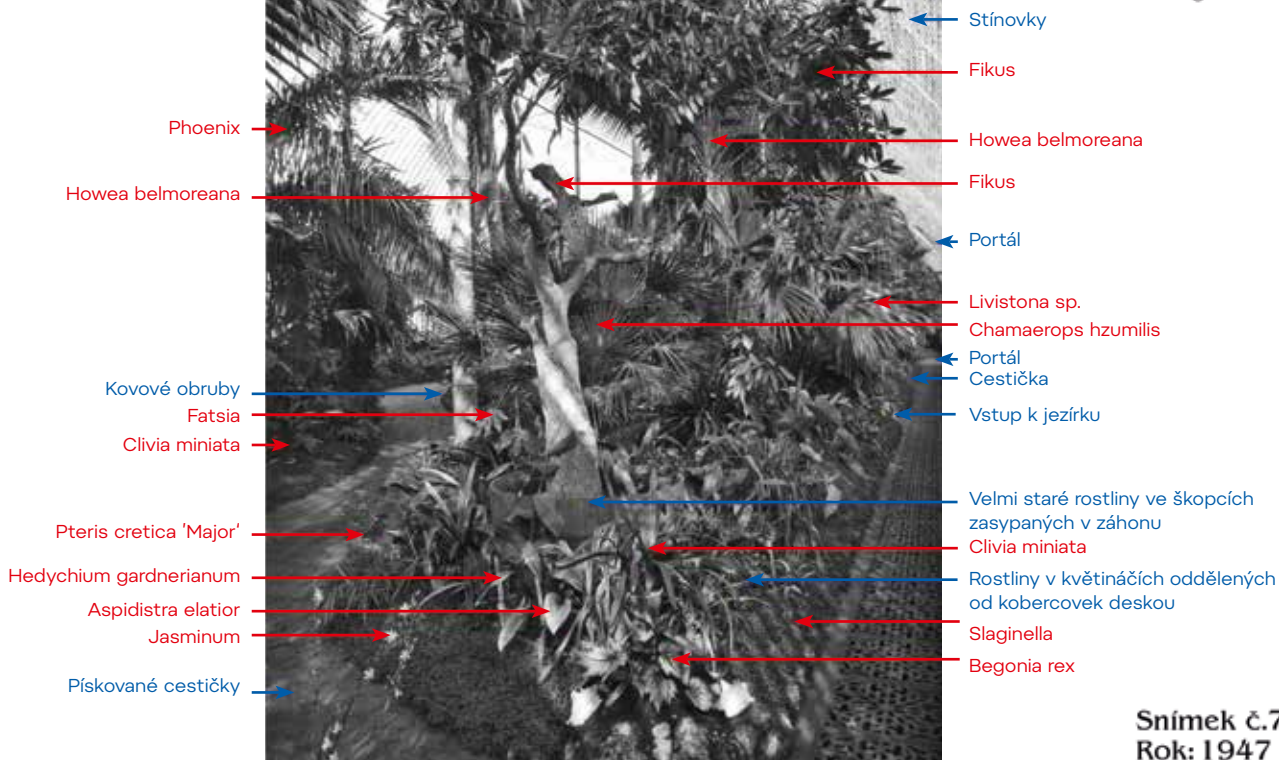
Trvalé výsadby ve skleníku byly doplňovány o sezónně kvetoucí druhy květin (viz obr. 31 a 32). Byly to například hortenzie, tradiční též byla expozice aktuálně kvetoucích orchidejí, které se mimo dobu jejich kvetení pěstovaly v hospodářských sklenicích nedaleko.

Interiér skleníku doplňovaly lavičky a čínská ohřívadla (33). Součástí inventáře je též busta W. Laucheho (34), kterou byl poctěn za 50 let věrných služeb.

Projektová dokumentace Krejčířík, Tošková (2000).

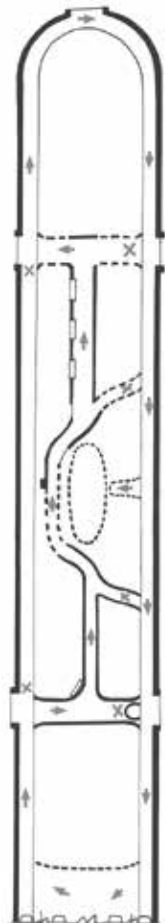
Větrací otvor
bez okrasné mříže

Historické fotografie - rozbor

Snímek č.7
Rok: 1947

Autenticita úseků

Legenda:
 — zdokumentované úseky   X neprůchodné
 - - - doplňené úseky   ⇨ směr prohlídky

35

36

Vyhodnocení dostupné historické fotografické dokumentace jednotlivých částí skleníku.

**Obr. 35: Ukázka možného popisu
interpretace fotografie.** Palmový skleník
v Lednici. | *Projektová dokumentace. Krejčířík,
Tošková (2000).*

**Obr. 36: Zachycení doložených úseků
v půdorysu na základě podrobného
rozboru a doložení autentického stavu
na historických fotografiích.** | *Projektová
dokumentace. Krejčířík, Tošková (2000).*

návštěvníky. Pro doplnění jsou využívány rostliny kvetoucí v jarních a letních měsících, popř. vybrané druhy s pestrými listy. Na historických fotografiích je zachycena například *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser., která byla nejprve pěstována ve skleníku jako interiérová rostlina a až později se začala vysazovat i do exteriérů.

Veškeré před obnovou pěstované kosterní rostliny byly použity i v kompozici nové. Předcházející podoba interiéru, evokující atmosféru tropického deštného pralesa, se proměnila do kompozice podporující hlavní osu skleníku a dávající vyniknout eleganci kovové konstrukce. Nepodařilo se zachránit pouze tři přerostlé exempláře rostliny *Phoenix canariensis* Wildpret, se kterými již nebylo možné manipulovat. Svými listy poškozovaly konstrukci skleníku či prorůstaly skleněnou výplní. Všechny kosterní rostliny byly přesazeny do dubových nádob, které byly v historických pramenech zmiňovány od samého počátku jeho existence. Z původních nádob byly při manipulaci objevovány pouze fragmenty tvořené kovovými obručemi, které byly mezi sebou spojené do železných košů se třemi, asi 2 cm silnými kovovými pruty ve dně. Nádoby použité při obnově byly klasické dubové bez impregnace se třemi obručemi. Bohužel, obruče však již nebyly mezi sebou propojeny, což není v souladu s jinak autenticky provedenou obnovou. Při další obnově v budoucnosti by na toto nemělo být zapomenuto a nové nádoby by měly mít obruče spojené do železných košů.

Zásah do kořenového systému palem je velmi problematický, obecně se nedoporučuje redukce kořenů u této skupiny rostlin. U větších palem *Washingtonia* H. Wendl. a *Livistona* R. Br. se musel kořenový systém výrazně redukovat, aby se i staré rostliny vešly do nových pěstebních nádob. Rostliny proto měly v první sezóně po přesazení deformované listy, v dalších vegetačních obdobích však již byly listy bez poškození a všechny zmíněné rostliny přežily bez výrazných potíží.

Při přesazování rostliny *Podocarpus glomeratus* D. Don nastal problém s kořenovým systémem. Ten byl tvořen velice dlouhými provazovitými nedělenými kořeny, které byly propletené s kořeny jiných druhů rostlin a dorůstaly ve všech směrech cca 5 metrů. Neobsahovaly však kořenové vlášení. Pouze na hlavním kořenu, cca 1,5 cm tlustém, byly nepravidelně se opakující asi 3–5 cm krátké shluky postranních kořínků, na kterých se vyskytovala zřetelná hlízkovitá zduření a mycelia kolem krátkých kořenů. Kořenový systém byl díky své délce výrazně poškozen, proto byly s maximální pozorností na kořenech ponechány především tyto části s mycelii, které byly vloženy do dubové nádoby spolu s aktivními živými kořeny. Rostlina byla redukována o 1/3 v nadzemní části a zabalena do netkané textilie. V následujícím období byla pravidelně zavlažována, ale opad listů přesto pokračoval. Proto byla rostlina ještě výrazněji prořezána až na cca 1/3 původní hustoty koruny. Po dvou týdnech se opad zastavil a rostlina začala postupně regenerovat.

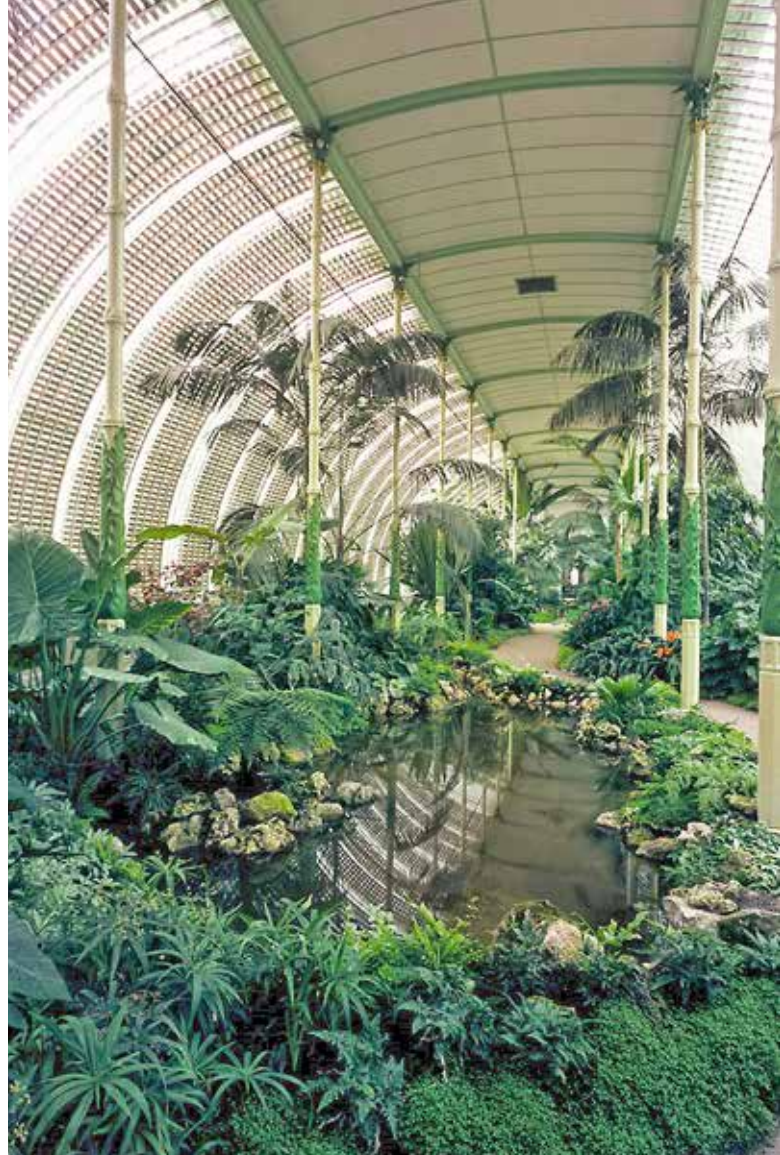
Velmi rychle se v novém prostředí aklimatizovaly i zástupci rodu *Musa* L., které trpěly ve stísněném prostoru deponie rostlin. Začala se u nich velmi záhy projevovat hniloba a stísněné podmínky snášely vůbec nejhůře ze všech přechovávaných rostlin. Ihned po přesazení do nových nádob však rostliny velmi dobře zareagovaly na optimální podmínky a vytvořily kořeny nové. Ty se dokonce ve velmi krátkém období dostaly z vymezeného prostoru a začaly prorůstat otvory pro odtok vody mimo vlastní nádobu.

37	38
39	40

Obr. 37-40: Proces přesazování rostlin při obnově Palmového skleníku. Kořeny se během let rozšířily mimo dřevěnou nádobu, která se zcela rozpadla, a zůstaly jen původní železné obruče a jejich propojení v podobě koše (37). Přesazování rostliny do nového dubového „škopku“ (40) probíhalo za pomoci větší mechanizace a několika osob (38-39). | Foto (37, 39, 40) P. Krejčířík, 2001; Foto (38) K. Tošková, 2001.

41	42
43	

Interiér Palmového skleníku v proměnách času.

Obr. 41: Pohled do interiéru Palmového skleníku na historické fotografii Antonína Wiehla, 1936–39.

| Foto archiv P. Krejčířík.

Obr. 42: Pohled do interiéru skleníku na vodní plochu uprostřed těsně po generální rekonstrukci.

| Foto P. Krejčířík, 2002.

Obr. 43: Pohled do interiéru Palmového skleníku z přibližně stejného místa jako na původní historické fotografii A. Wiehla.

| Foto J. Martinek, 2018.

Obr. 44: Pohled na nároží vily Tugendhat, kde se nachází zimní zahrada. | Foto V. Skálová, 2015.

V průběhu památkové obnovy se prokázal fakt, že to, co bylo snadné pro naše předky využívající vlastností topné soustavy na principu parního topení, lze dnes moderními technologiemi jen těžko napodobit. V přední části byla podlaha, díky zbytkovému teplu z kotelny, výrazně teplejší. V zadní části skleníku pak někdy klesala teplota i mírně pod 0 °C. Kvalitně zasklený a utěsněný skleník s prakticky stejně účinným médiem po celé délce skleníku, dnes nelze rozdělit do stejných teplotních pásem, jako tomu bylo v minulosti. Tento fakt si vynucuje, abychom za pomoci přídatných technických zařízení, upravovali klima lokálně (např. ventilátory, provzdušňovací otvory, mobilními teplovodními registry apod.). Již po dvouleté zkušenosti⁴⁸ s pěstováním rostlin v obnoveném skleníku se dle předpokladů prokázalo, že dokonalejší utěsnění meziskelních otvorů mezi šupinami skla v plášti skleníku silikonem zvýší teplotu, a tím se bude muset upravit i sortiment pěstovaných rostlin. Tento problém se však objevil pouze u nižších kobercových rostlin. Původně pěstovaná *Selaginella kraussiana* (Kunze) A. Braun musela být postupně nahrazena vhodnějšími druhy. U rostlin *Soleirolia soleirolii* (Req.) Dandy se musí s výsadbami intenzivněji pracovat každé dva měsíce, neboť rostliny rychle přerůstají. Hlavní patro vegetačního krytu, tvořené především velkými teplomilnými palmami, reagovalo na zvýšení a stabilizaci teploty velmi dobře a jejich zdravotní stav a kondice je vynikající. Topný systém ve skleníku byl postupně optimalizován tak, aby se teplotní podmínky přibližovaly původnímu stavu a byly pro rostliny vhodnější.

Historická obnova vegetace v interiéru Palmového skleníku Státního zámku Lednice byla zcela výjimečnou příležitostí k získání zkušeností při přesazování a aklimatizaci vzrostlých interiérových rostlin a neměla v historii České republiky obdobu.

4.4.2 Zimní zahrada vily Tugendhat

Známý německý architekt Ludwig Mies van der Rohe (1886–1969) navrhl vilu Tugendhat jako jeden z vrcholů své tvorby. Vilu vyprojektoval v Brně mezi roky 1928 až 1929, dokončena byla v roce 1930. Původní skici autora jsou uloženy v archivu Muzea města Brna. Po roce 1938 žil v Chicagu (USA), kde navrhl například skleněný pavilon Farnsworth House. Stavba vyvolala již ve své době mnoho kontroverzních i obdivných reakcí, především díky unikátním technologiím, jako jsou velkoformátová skleněná okna, která byla schopna se zasunout do stěny. Otevřením oken zmizela celá jedna stěna domu, a vzniklo tak přímé propojení s vnějším prostorem vily, tedy se zahradou a panoramatem města Brna. Unikátní je i systém klimatizace, který zvlhčoval vzduch v interiéru, ale navíc byl filtrován přes cedrové piliny, které dávaly proudícímu vzduchu neopakovatelnou vůni a atmosféru.

Součástí vily je i unikátní konstrukce zimní zahrady, která je nedílnou součástí interiéru obytného prostoru. Zimní zahrada je obdélníkového půdorysu a její tři strany jsou prosklené. Čtvrtá nejkratší stěna je klasická zděná. Přes zimní zahradu je možné projít dveřmi ven do přilehlé exteriérové zahradní úpravy, nebo naopak vstoupit do obytného prostoru. V interiéru pak zimní zahrada komunikuje svojí strukturou listů se světoznámou onyxovou stěnou. Její barva je v tónech oranžové a světle hnědé, se světlými žilami bílošedých krystalů. Sluneční paprsky při západu slunce stěnu barví do růžových tónů.

Před stěnou stojí šest křesel Barcelona od Miese van der Rohe. Tři křesla směrem k zahradě jsou zelená a tři křesla směřující do interiéru jsou bělavá. Zelená kůže je v kontrastu k barvám onyxové stěny a komunikuje s rostlinami v zimní zahradě. Textury a struktury použitých rostlin esteticky korespondují s kresbou vlastní onyxové stěny. Mezi použitými rostlinami se vyskytuje výrazná a exoticky působící palma *Howea belmoreana* Becc. I ona má v zimní zahradě svůj jedinečný význam, podtrhuje totiž tvarem úzce kopinatých lístků svých zpeřených listů plastiku ženy od expresionistického sochaře Wilhelma Lehmbrucka. Nejprve byla plastika na skicách interiéru umístěna vlevo u onyxové stěny, nakonec byla

---

48 KREJČÍŘÍK, P. a O. BERNARD. Památková obnova palmového skleníku v Lednici. *Zahrada – park – krajina*. 2002, roč. XII, č. 3, s. 17–20. ISSN 0044-4863.

45

46

Obr. 45: Schéma dispozičního řešení vily a jejího těsného okolí zahrnuje zimní zahradu (znázorněna světle zeleným obdélníkem) i letní jídelnu v zahradě (znázorněna zeleným půlkruhem). Venkovní půlkruhová terasa, která sloužila jako letní jídelna, svým půdorysem odpovídá tvaru jídelny v interiéru vily. Pod převislou vrbu si v létě rodina vynášela židle z vnitřní jídelny. Obnova půlkruhového sezení je zakreslena do původního plánu vily (datace mezi lety 1928 až 1930) z ateliéru Ludwiga Miese van der Rohe. | Schéma P. Krejčířik, 2001.

Obr. 46: Vila Tugendhat je komponována jako otevřený prostor. Propojení prostorů umocňuje možnost zasunutí prosklených okenních tabulí a vytvoření jednotitého prostoru se zahradou. Obdobně pak přes velkoformátové sklo prostoru zimní zahrady vstupuje do obytného prostoru vegetace, která má listy i v zimě a vytváří tak pocit bezpečí. | Foto V. Skálová, 2015.

47 | 48
49

Obr. 47-48: Vnitřní klima vily bylo záměrně upravováno. Na fotografiích je zachycena strojovna klimatizace (47) a boxy s cedrovými pilinami (48), přes které byl vzduch v klimatizaci hnán do obytného prostoru. | Foto J. Martinek, 2019.

Obr. 49: Ikonická onyxová stěna na fotografii vlevo má podobnou strukturu jako vegetace v zimní zahradě. Zelená křesla zcela přirozeně souzní s barevností rostlin vstupujících přes okna zimní zahrady do interiéru vily. Vpravo je vidět částečně otevřené okno zastíněné charakteristickou markýzou. | Foto V. Skálová, 2016.

použita vpravo před ní, pravděpodobně proto, že zelené pozadí zimní zahrady dávalo plastice patřičně vyniknout. Aktuálně se v interiéru tato socha z technických důvodů nevyskytuje.

Rostliny a zahrada byly pro rodinu Tugendhatových velmi důležité. Ve vzpomínkách paní Grety se zimní zahrada objevuje hned několikrát. Popisuje v nich zálibu svého manžela: „Můj muž si v zimní zahradě zařídil pravý skleník s kvetoucími rostlinami.“⁴⁹ Vzpomíná též na pocity při pohledu z okna: „Pohled přes zeleň ve skleníku na sníh venku byl nádherný.“⁵⁰

Na rozdíl od prvotních skic se v reálném interiéru zimní zahrady objevuje podstatně více rostlin. Greta Tugendhat do prostoru postupně přidávala další rostliny a od prvotního plánu architekta se i jejich rozmístění výrazně lišilo. Architekt na skicách navrhl jednotlivé rostliny umístěné v květináčích na dvou travertinových deskách, ale v průběhu času se v zimní zahradě objevily i závěsné nádoby s převisle rostoucími rostlinami či kruhové police s kaktusy.⁵¹ Tyto doplňky však nebyly autorizovány architektem domu. Dle sdělení paní Grety se před plánovanou návštěvou Miese van der Rohe měly odstranit z interiéru vily všechny prvky, které architekt v interiéru neplánoval. K nim patřil, kromě již zmíněných závěsných rostlin v zimní zahradě, též klavír či prostírání na stole.

Památková obnova vegetace v zimní zahradě

V případě zimní zahrady vily Tugendhat architekt povýšil technický prvek opláštění budovy na esteticky významnou součást celého obytného prostoru. Ve své podstatě se jedná o vyrovnávací místnost, která má za úkol bránit tepelným výkyvům v interiéru během působení extrémních klimatických jevů vnějšího prostředí. Má za úkol bránit nejen přílišnému oslunění a přehřívání interiéru v průběhu jasných a teplých dní, ale i jeho nadměrnému ochlazování v zimě. Zajímavé je i technické vybavení zimní zahrady. Celá podlaha je z travertinu a nad ní jsou umístěny další travertinové desky, pod nimiž je vedeno potrubí teplovodního topení, které vyhřívalo zimní zahradu. O dostatečnou vzdušnou vlhkost je postaráno obdélníkovým bazénkem (3,58 × 0,69 m) s vodními rostlinami. U bazénu je i vodovodní přípojka s kohoutem na dopuštění vody do bazénku pro potřeby zalévání. Voda se nabírala z bazénku proto, aby nebyla pro rostliny příliš chladná.

Při vlastní památkové obnově vily Tugendhat byl nejprve zpracován multiprofesní stavebně historický průzkum, který byl nejrozsáhlejším průzkumem své doby. Na památku se díval inovativně ze všech možných pohledů různých profesí. Díky tomuto velmi podrobnému průzkumu se podařilo shromáždit podklady pro následnou vědeckou obnovu vily včetně detailních částí jako je zimní zahrada. Byl proveden archivní průzkum všech dostupných dokumentů, rozbor plánů a fotografií od prvních skic až po současnost. Při projektu obnovy architekti využili jak několik skic pocházejících z let 1928 a 1929, tak fotodokumentaci zachycující řešený prostor od roku 1931 až do odchodu rodiny z vily. Pro lepší pochopení historie byly prověřeny i všechny fotografie dalšího vývoje až do aktuální situace před obnovou. Z detailního průzkumu těchto materiálů je zřejmé, že již v období před druhou světovou válkou se sortiment rostlin v zimní zahradě měnil, stejně jako jejich umístění v prostoru. Pro vlastní památkovou obnovu byla vybrána fotografie Rudolfa Sandala ml. z roku 1931. Sortiment rostlin prvotně vycházel především z této fotografie. Na travertinových deskách byly při obnově umístěny kapradiny, podstatná byla též palma (*Howea belmoreana* Becc.) uvozující plastiku. Aktuálně použitý sortiment se však částečně proměnil ve prospěch těch rostlin, které snášejí současné prostředí

49 Tato slova pronesla Greta Tugendhatová česky dne 17. ledna 1969 na přednáškovém večeru k výstavě Ludwiga Miese van der Rohe, kterou připravil v Domě umění František Kalivoda. ČERNOUŠKOVÁ, D., CHATRNÝ, J., PERNESOVÁ, J. (2013), s. 13.

50 Ibid.

51 HAMMER-TUGENDHAT, D., HAMMER, I. A W. TEGETHOFF. *Haus Tugendhat. Ludwig Mies van der Rohe*. Wien: Birkhäuser, 2014. 324 s. ISBN 978-3-99043-503-8. Detail na obr. č. 111, s. 73.

50

Obr. 50: Pohled na teplovodní topení pod travertinovými deskami, na nichž stojí květináče.

| Foto J. Martinek, 2019.

51 | 52

Obr. 51-52: Historická fotografie Rudolfa Sandala ml. z roku 1931 zachycuje zimní zahradu po dokončení vily. Na barevné fotografii je pak zachycen stav zimní zahrady po rekonstrukci.

| Foto (51) Archiv města Brna, opublikováno se svolením; Foto (52) V. Skálová, 2015.

zimní zahrady lépe. Jedním z důležitých důvodů změny je, že v období vzniku vily zde rostla v těsné blízkosti mohutná vrba, která stínila exteriér domu i vlastní zimní zahradu. Obnova vily Tugendhat byla prvním významným použitím metody multiprofesního stavebně historického průzkumu. Jeho součástí se stal i průzkum všech vegetačních prvků (interiér i exteriér) a jejich zasazení do kontextu díla. Díky tomu se podařilo prokázat prostorové souvislosti, které by zůstaly jinak nepovšimnuty. K nejvýznamnějším patří velikostní parametry vnitřní a venkovní jídelny, odůvodnění barevnosti křesel před onyxovou stěnou atd. Tato metoda byla později propracována a použita i v rámci dalších historických objektů.

Vegetace zimní zahrady byla obnovena dle schválené projektové dokumentace⁵² navracející se ke stavu ihned po založení, tedy po roce 1931, a to na základě rozboru dostupné fotodokumentace z let 1931–1938. Sortiment rostlin byl navržen tak, aby navozoval stejnou atmosféru, jaká zde panovala v době, kdy zde žila rodina Tugendhatových. Rostliny v zimní zahradě byly pěstovány v zemitých substrátech v klasických keramických květináčích, rostliny objevující se v obytném prostoru pak byly vkládány do dekorativních obalů.

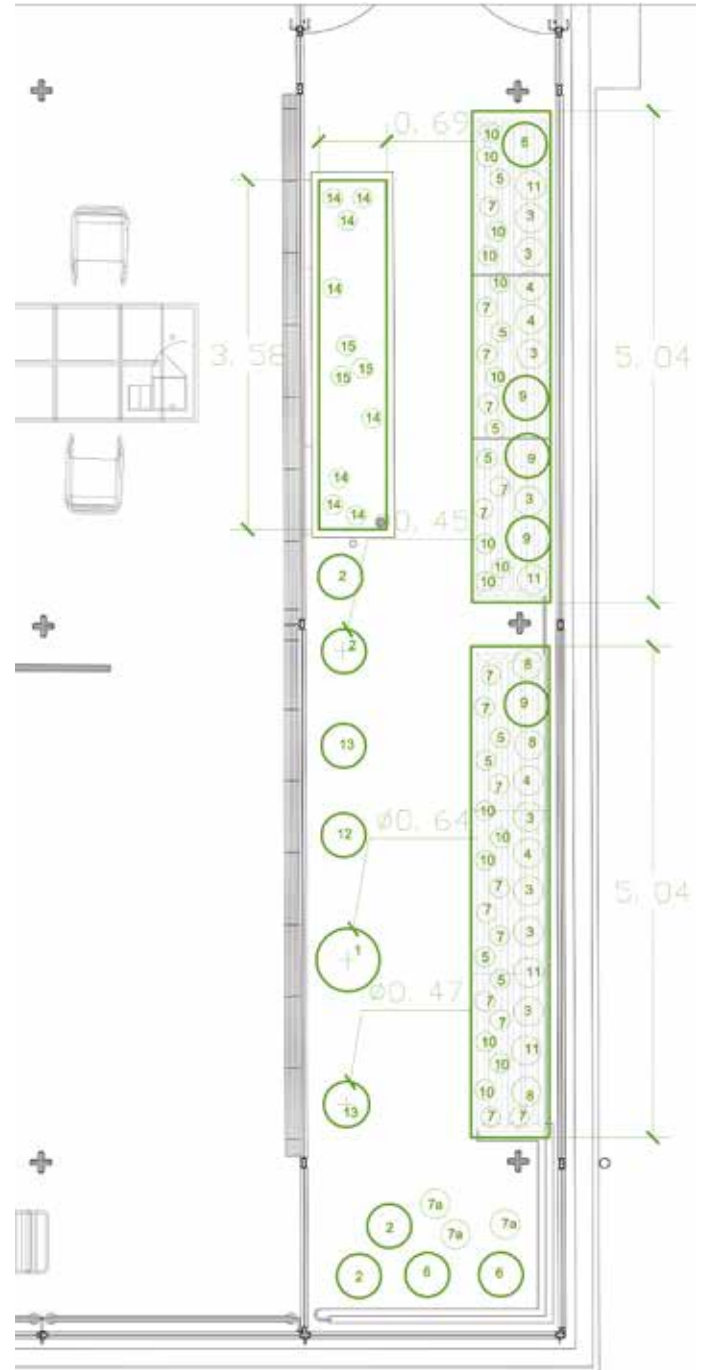
Na dobových fotografiích jsou zřetelně vyobrazeny důležité kosterní rostliny, které významně dotvářely architektonický rámec prostředí. Zmíněnými prostorotvornými prvky byly především ty rostliny, které sousedily se společenskou částí hlavní obytné místnosti. Důležitá byla již zmíněná elegantní palma *Howea belmoreana* Becc. a popínavé rostliny výrazné listem *Monstera deliciosa* Liebm., které doplňovala *Fatsia japonica* (Thunb.) Decne. et Planch., *Araucaria heterophylla* (Salisb.) Franco a *Ficus elastica* Roxb. ex Hornem.

Mezi rostlinami v nádobách, které byly vyobrazeny na deskách zakrývajících teplovodní topení, se pak vyskytovaly i vyšší rostliny, např. *Abutilon* hybr. či *Sparmannia africana* L. f., střední patro tvořily *Aspidistra elatior* Blume, *Cordyline australis* Hook.f. či *Alocasia macrorrhizos* (L.) G.Don, lemování pak doplňovaly nižší a převisající rostliny (*Tradescantia* sp., *Nephrolepis exaltata* (L.) Schott a odrůdy *Begonia rex* Putz.). Pro sezónní dekoraci byly též doplňovány odrůdy *Hippeastrum* hybr. a *Abutilon* hybr. V mělkém bazénku u vstupu se pak nacházely *Cyperus alternifolius* L. a *Nymphaea alba* L., na jedné z fotografií je zachycena, s největší pravděpodobností, též *Xanthosoma violaceum* Schott. Na fotografiích jsou rovněž vyobrazeny doplňkové objekty s rostlinami, jako je několik závěsných nádob s převisle rostoucími druhy, zřejmě s orchidejemi či převislými sukulenty (v hlavním průhledu, za stolem v obytném prostoru), či patrový stojan s kaktusy (ve vzdáleném vnějším rohu zimní zahrady). Bohužel, kvalita fotografií odpovídá technickým možnostem doby jejich pořízení, a není proto možné identifikovat, o jaké konkrétní druhy se jedná. Na základě podrobného historického průzkumu rostlin byl vytvořen nový osazovací plán. Všechny zvolené rostliny byly vysazeny do pěstebních nádob a byl zvolen soudobý, čistě minerální substrát se zeolitem. Pro výsadbu byly zvoleny jednotící bílé keramické nádoby tak, aby byla podpořena jednoduchost a čistota řešeného prostoru.

V průběhu památkové obnovy se prokázal fakt, že vlastní dispoziční řešení zimní zahrady i její technologické vybavení odpovídá též soudobým požadavkům na pěstování rostlin. Bohužel se v archivech nedochovaly informace o teplotách původního interiéru. S ohledem na dříve zmíněné informace lze však dedukovat, že se teploty v zimě mohly v závislosti na aktuální intenzitě vytápění a též vnějším povětrnostním vlivům pohybovat od cca 14 °C výše, což odpovídá průměrným nárokům rostlin zobrazeným na fotografiích. V současnosti se v rámci interiéru vily udržují v zimním období vyšší teploty (nad 18 °C), proto je možné, že některé druhy rostlin zachycené na fotografiích mohou v tomto prostředí hůře prospívat, neboť mají nižší nároky na teploty v průběhu zimního období. Velkým zásahem do mikroklimatu zimní zahrady bylo též odkrytí části fasády díky odstranění stromu z těsné blízkosti domu. V horkých

52 KREJČÍŘÍK, P. a K. KREJČÍŘÍKOVÁ. *Obnova zahrady vily Tugendhat*, projektová dokumentace, 2006.

Seznam rostlin k výsadbě

ID	Interiér - II NP vily	Ks	Velikost rostliny / cm
1	<i>Howea belmoreana</i> Becc.	1	200
2	<i>Monstera deliciosa</i> Liebm.	4	100
3	<i>Aspidistra elatior</i> Blume	8	40
4	<i>Cordyline australis</i> Hook. f.	4	100
5	<i>Begonia rex</i> Putz.	8	25
6	<i>Chrysalidocarpus lutescens</i> H. Wendl.	3	150
7	<i>Nephrolepis exaltata</i> (L.) Schott	16	25
7a	<i>Nephrolepis exaltata</i> (L.) Schott	3	40
8	<i>Anthurium andraeanum</i> Linden	3	40
9	<i>Abutilon</i> hybr.	4	150
10	<i>Tradescantia</i> sp.	15	26
11	<i>Hippeastrum</i> hybr.	4	40
12	<i>Philodendron x domesticum</i> G.S. Buntig - na kmínku	1	100
13	<i>Fatsia japonica</i> (Thunb.) Decne. et Planch.	2	50
Jezírko			
14	<i>Cyperus alternifolius</i> L.	8	40
15	<i>Nymphaea alba</i> L.	3	30

53 | 54

Obr. 53: Stav zimní zahrady před rekonstrukcí.
| Foto V. Skálová, 2010.

Obr. 54: Návrh obnovy zimní zahrady - osazovací plán. | Projektová dokumentace Krejčířík, Krejčíříková (2006).

Tab. 1: Seznam rostlin k výsadbě s počty vysazovaných kusů.
| Projektová dokumentace Krejčířík, Krejčíříková (2006)

55

56

57

Obr. 55–56: Zimní zahrada vily Tugendhat v proměnách ročních období. Podzimní atmosféru (55) jihovýchodní stěny vily s vegetací v zimní zahradě na pozadí barvících listů dřevin stromů v okolí rychle vystřídá poněkud kontrastnější dojem (56), který vznikne při setkání sněhem pokryté zimní scenérie okolní zahrady a zelené barvy rostlin rostoucích v interiéru.

| Foto V. Skálová, 2015–2016.

Obr. 57: Pohled do interiéru vily je z jihovýchodní strany kryt vegetací, která současně brání letnímu nadměrnému přehřívání prostoru zimní zahrady.

| Foto J. Martinek, 2019.

letních dnech tak dochází k přehřívání interiéru, který není bohužel možné adekvátně odvětrávat díky omezením při provozu návštěvníků tohoto objektu. Dochází tak k poškozování rostlin i přehřívání vody v bazénku, což se může negativně projevit na celkové kvalitě rostlin a vzhledu interiéru. Pokud se na stavu rostlin nové podmínky projeví negativně, bylo by vhodné uvažovat nad jejich alternací habitálně podobnými rostlinami (např. *Aspidistra elatior* Blume za *Spathiphyllum × hybridum* N. E. Br.) tak, aby nebyl poškozen autentický vzhled interiéru a původní záměr architekta. Alternativy je však nutné ověřit fyzicky na stanovišti, především kvůli extrémním letním podmínkám. Protože jsou nyní rostliny pěstovány převážně v minerálním substrátu, je zapotřebí též sledovat změnu jeho kvality v čase, především z důvodu usazování solí a dalších látek. Nadchází proto doba, kdy by bylo zapotřebí rostliny přesadit do substrátu nového. U některých druhů rostlin rostoucích v malých nádobách bylo též údržbou zjištěno, že lépe prospívají v zemitých substrátech s pravidelným přesazováním v předjaří. Péče o rostliny ukázala, že je problematické také zamezit přelévání rostlin v minerálním substrátu během případného výpadku kvalifikované údržby, která je aktuálně na velmi dobré úrovni. Obecně lze konstatovat, že při změnách aktuálních podmínkách interiéru jsou navržené druhy rostlin spíše krátkověké a bylo by v budoucnu zapotřebí přemýšlet nad jejich potenciálně vhodnými alternativami za předpokladu maximálního zachování původní autenticity prostoru. V těsném kontaktu s obytným interiérem však musí být zachovány všechny důležité druhy determinující prostor i za cenu jejich pravidelného vyměňování novými jedinci. Dále je též nutné intenzivněji pečovat o výsadbu stromu směrem od ulice, který v budoucnu přistíní fasádu domu, potažmo interiér zimní zahrady a napomůže zamezit letním extrémům.

Historická obnova vegetace v interiéru této významné památky UNESCO je zcela ojedinělým dokladem zachycujícím obnovu interiéru záměrně určeného pro pěstování rostlin ve velmi těsném kontaktu s jeho uživatelem. Zimní zahrada vily Tugendhat představuje určitý vrchol tvorby objektů pro pěstování rostlin v interiéru své doby. Její autor zde noblesně a zcela nadčasově propojuje architektonickou podobu prostoru spolu s vlastním technickým řešením. Zahrada představuje nedílnou součást interiéru vily a svou vegetační složkou (volbou barev, textur i struktur rostlin) přímo reaguje na mobiliář či umělecká díla umístěná v navazujícím obytném interiéru – plastika ženy, charakteristický sedací nábytek i onyxová stěna. Jakkoli architekt Mies van der Rohe v tomto objektu nenechává v původním architektonickém rozvržení nic náhodě, poskytuje majiteli domu určitý prostor rostliny do zahrady doplňovat, doslovně řečeno „pěstovat svůj ušlechtilý koníček“. Zimní zahrada je však zároveň i technickým meziprostorem vyrovnávajícím teplotu mezi exteriérem a interiérem domu. Sortiment použitých rostlin odpovídá zálibě majitelů v pěstování interiérových rostlin, dokládá jejich dostupnost a šíří sortimentu v období První republiky.

4.5 Projektování vegetačních úprav v interiéru

4.5.1 Vlastnosti interiéru ve vztahu k vegetaci

Každá budova je charakteristická svou architekturou, umístěním a také účelem, pro který byla postavena. Od toho se odvíjí i vlastnosti a vzhled interiéru budovy. Samotný interiér je pak možné chápat jako organizovaný vnitřní prostor, vycházející z prostorové koncepce architektury a tvořící hmotné prostředí pro život člověka. Všechny funkce interiéru a požadavky jeho uživatelů by měly být zohledněny i při navrhování dekorací řešeného prostoru. Funkce jednotlivých interiérů se liší podle jejich plánovaného využití (např. k bydlení, odpočinku, práci, výuce, zábavě, kultuře, prezentaci zboží atd.). Pokud mají být do interiéru začleněny živé rostliny, musí objekt splňovat určité stavebnětechnické parametry. Stavební konstrukce musí být dostatečně nosné vzhledem k hmotnosti substrátů a dalších materiálů spojených s vegetačními úpravami. U rostlin v mobilních nádobách musí konstrukce a použité materiály odpovídat očekávanému zatížení při transportu nádob v rámci interiéru. U nádob nebo záhonů zabudovaných v konstrukci budovy pak musí být veškeré použité materiály odolné vůči prokořenění a musí

být garantována jejich vodotěsnost. Vzhledem k zamýšlené intenzitě vegetačních úprav lze interiéry obecně rozčlenit⁵³ na:

- **prostory vytvářené přímo pro vegetaci**, kde mají rostliny rozhodující vliv na klima, vzhled a dekoraci interiéru. Patří sem např. skleníky, zasklená atria a další specializované prostory s převládajícím a velmi výrazným uplatněním interiérových rostlin. Prostory mají osvětlení s vlnovými délkami přirozeného světla, automaticky ovládaný systém zastiňování rostlin, regulaci teploty a vzdušné vlhkosti vyhovující vegetaci, automatizovanou ventilaci s dostatečnou cirkulací vzduchu a integrovaný závlahový systém,
- **prostory částečně vytvářené pro vegetaci**, kde mají rostliny ne zcela rozhodující vliv na klima, vzhled a dekoraci interiéru, např. zasklené zimní zahrady u domů. Veškeré systémy (závlaha ventilace, mlžení atd.) mohou, ale nemusí dosahovat takové technické úrovně jako v předchozím případě,
- **prostory s trvale umístěnými rostlinnými prvky** jako trvalé součásti zařízení interiéru, kde výběr rostlin značně závisí na klimatických poměrech řešeného prostoru,
- **prostory s mobilními rostlinnými prvky**, kdy výběr rostlin závisí na klimatických poměrech v interiéru a vhodně vybraných nádobách (velikost, systém pěstování, nepropustnost nádoby). Rostliny musí mít na příslušném stanovišti optimální světelné a teplotní podmínky k růstu nebo je nutné jim tyto podmínky vytvořit (možnost regulace teploty a vzdušné vlhkosti, instalace stínících zařízení a ventilace).

4.5.2 Proces tvorby vegetačních úprav v interiéru

Vlastní projekční činnosti musí předcházet prohlídka objektu a zmapování základních podmínek důležitých pro život rostlin v řešeném interiéru, především tam, kde se předpokládá jejich dlouhodobé pěstování. V objektu musíme nejdříve provést kvantifikaci všech nejzásadnějších charakteristik interiéru majících přímý vliv na optimální růst rostlin:

- **Vyhodnocení světelných podmínek** spočívá ve změření intenzity osvětlení na místě, kde se předpokládá budoucí uplatnění rostlin. Měření provádíme luxmetrem, ve snaze zjistit minimální možné hodnoty intenzity osvětlení. Pokud je to možné, je velmi vhodné navštívit objekt několikrát v různých denních i ročních obdobích a zjistit tak relevantní údaje umožňující kvalifikované posouzení vhodnosti interiéru pro pěstování rostlin. Světlo je pro rostliny zdrojem energie, která vstupuje do fotosyntetické reakce. Trvalý nedostatek světla proto způsobí převahu spotřeby asimilátů nad jejich tvorbou a rostliny stahují živiny z nejstarších listů, které žloutnou a opadávají. Při kritickém nedostatku světla mohou po čase rostliny odumřít i celé.
- **Orientace vůči světovým stranám** je důležitá s ohledem na volbu vhodného rostlinného materiálu. Stínomilné rostliny můžeme použít pouze na severním okně, naopak kaktusy a sukulenty je vhodné vystavit přímému slunečnímu záření u okna na jižní straně budovy.
- **Vyhodnocení teplotních podmínek** je dalším důležitým úkonem. Pro život rostlin jsou důležité především minimální teploty vyskytující se v interiéru během zimy. Tyto teploty jsou pro různé druhy rostlin určující, např. tropické rostliny nelze použít v chladných interiérech, kde teplota dlouhodobě klesá pod 15 °C, také teplé přezimování chladnomilným rostlinám vůbec nesvědčí.

53 BITTNEROVÁ, M., M. DOPITA, O. FOJTÍKOVÁ et al. *Floristika: učebnice floristiky v podání předních českých floristů*. Praha: Profi Press, 2011. 406 s. ISBN 978-80-86726-43-4.

- **Kvalita závlivkové vody** je významným faktorem důležitým pro růst rostlin. Rozhodující je především obsah rozpustných solí, které se akumulují v substrátu nebo živném roztoku a po čase mohou poškozovat aktivní části kořenů. To se nejprve projeví deformacemi nejmladších přirůstajících částí, později kořeny ztrácejí schopnost přijímat vodu, rostlina se stane náchylnou k různým chorobám a postupně odumírá.
- **Napojení na infrastrukturu a inženýrské sítě** – velmi důležité je zjistit dostupnost zdrojů vody, elektrické energie, naopak zjistit konflikty s případnou klimatizací nebo vypařováním vody v historickém objektu.
- **Vyhodnocení relativní vzdušné vlhkosti** je rovněž důležitým údajem při navrhování výsadeb v interiéru. Hodnotu většinou určujeme pomocí vlhkoměrů. Pokud je v interiéru příliš suchý vzduch, doporučujeme různé prostředky pro zvýšení jeho vlhkosti (např. instalace výparníků, malé bytové fontánky atd.) a přizpůsobujeme sortimenty směrem k suchomilným rostlinám. Tento problém však není významný pro historické interiéry, kde bývá spíše problém opačný.
- **Další významné stresové faktory prostředí působící na rostlinu**, kam patří např. průvan, chlad od podlahy, zakouřené prostředí atd., které často ovlivňují v synergii s dalšími faktory kvalitu rostlin v interiéru.

Při vlastní návštěvě objektu je též nutné si pořídit odpovídající fotodokumentaci řešeného interiéru, kterou následně využijeme při vlastním tvůrčím procesu navrhování. Je velmi důležité si návrhy výsadeb vizualizovat, ať už za pomoci grafických programů nebo vkreslením do fotografie.

Správné umístění rostlin v interiéru je pro jejich životnost rozhodující. Při výběru rostlinného materiálu pro konkrétní místo je nutné nejprve kriticky zhodnotit jeho podmínky a podle omezujících faktorů (např. nedostatek světla, tepla nebo vzdušné vlhkosti) rozmýšlet, zda a jaké rostliny v něm budou schopny vegetovat. Není možné se rozhodovat pouze podle toho, zda je určitý druh rostliny estetický, a ten prosazovat do jakýchkoli podmínek. Pokud vytváříme sesazované nádoby, zvolené rostliny musí mít stejné nebo podobné nároky na substrát i následnou péči.

Při vytváření návrhu musíme kromě pěstitelských podmínek rostlin zohlednit též estetická a prostorová kritéria interiéru. Výběrem rostlinného materiálu bychom měli reagovat na jeho charakter. To je velmi důležité především s ohledem na autenticitu historických interiérů, kde je nutné při výběru rostlin zohlednit též slohové období resp. období introdukce rostlin (viz Tab. 2–4). Důležitou vlastností rostlin, kterou bychom měli brát v úvahu, je rovněž způsob a rychlost růstu. Při svém růstu by rostlina neměla bránit aktivitám, pro které je daný interiér určen, např. nesmí bránit v provozu, zakrývat nábytek, znečišťovat okolí pylem či medovicí atd. Velikost rostlin musí být adekvátní velikosti řešeného interiéru. Do malé místnosti volíme rostliny kompaktní či pomalu rostoucí. Ve velkém interiéru (např. v hale, zimní zahradě aj.) volíme vzrůstné solitéry nebo sesazované skupiny rostlin dorůstajících větších rozměrů tak, aby svým měřítkem vhodně doplňovaly vybraný prostor.

Pokud je vybrán sortiment rostlin, navrhujeme vhodné pěstební nádoby a systém, ve kterém budou rostliny pěstovány. Při výběru nádoby zohledňujeme velikost vysazované rostliny a podle jejího kořenového balu volíme též objem pěstební nádoby. Odpovídající výběr nádoby jak z hlediska pěstebního tak estetického, je velmi důležitý k dokreslení celkového vzhledu kompozice. Nabídka tvarů, barev a materiálů, ze kterých jsou nádoby vyráběny, je v současnosti velmi široká. Typ musíme vždy podřídit charakteru prostředí. Všímáme si celkové barevnosti, zohledňují se výmalby stěn, materiál nábytku, doplňků atd. Tyto charakteristiky se pro nás mohou stát vodítkem ke zvolení vhodné nádoby. V historickém interiéru je výběr nádoby o to důležitější, protože nevhodně vybraná nádoba by mohla znehodnotit buď celkový dojem z historického interiéru, nebo i historický mobiliář, popřípadě podlahy. Toho

se musíme v každém případě vyvarovat. Pro historický interiér je důležitá jeho autenticita, proto je nutné zvažovat, zda bude při výsadbě použita v krajním případě historická nádoba se speciální vodě nepropustnou vložkou či replika historické nádoby. Další možností je pak použití naprosto neutrální a jednoduché nádoby, která bude svojí barevností vhodně zapadat do kontextu místnosti. Je vhodné upřednostňovat klasické přírodní materiály (kámen, kov, terakota), soudobý trh ale nabízí též esteticky i kvalitativně zajímavé obaly z plastu, které zajišťují 100% nepropustnost pro vodu a jsou lehké na transport. Ty je možné využívat např. při uplatňování sezónních květin v interiéru. Každopádně, veškeré nádoby s rostlinami musí být opatřeny podložkou na distančních terčích (nejlépe skleněnou), aby nedocházelo k poškozování vysoce citlivých ploch nábytku či podlah případným pohybem nádoby nebo kondenzací vlhkosti pod nádobou.

Pro rostliny v interiéru je též důležitý substrát, respektive pěstební systém. V zásadě však rozlišujeme dvě hlavní skupiny substrátů, které se dnes používají nejvíce. Jde buď o klasický způsob pěstování rostlin v organických (zemitých) substrátech, nebo v minerálních substrátech⁵⁴ (např. v keramzitu u hydroponie, pěstování v zeolitových substrátech či obdobných substrátech). Jednotlivé pěstební systémy se od sebe liší jak technologií, tak použitým pěstebním substrátem. V případě historických interiérů jsou však využívány především substráty organické. Pěstování interiérových rostlin v těchto substrátech je neznámějším a dosud nejrozšířenějším způsobem vůbec a prošlo dlouhým historickým vývojem. Vlastní pěstování rostlin v zemitých substrátech je velmi jednoduché. Na dno pěstební nádoby se obvykle nasype nejprve drenážní vrstva (např. keramzit), která pomáhá odvádět vodu z nádoby. Poté se do nádoby nasype substrát, do něhož se vysazují rostliny. Údržba takových výsadeb však musí být pravidelná, obzvláště důležitá je zálivka a pravidelné přesazování rostlin po určité době v závislosti na vyčerpání substrátu. Výsadba do minerálních substrátů už je komplikovanější a při realizaci i údržbě již vyžaduje účast specializované firmy.

Historické interiéry jsou v mnoha ohledech specifické a při jejich doplňování rostlinami je zapotřebí dokonale poznat souvislosti pěstování rostlin v dobách minulých. V některých případech se může objevit požadavek na vytvoření specifických exponátů, kde budou mít rostliny svoji významnou roli. Tyto „živoucí“ exponáty si kladou za cíl zprostředkovat co nejautentičtější zážitek pro návštěvníka výstavy. Dobová literatura⁵⁵ zobrazuje množství zajímavých konstrukcí a objektů (např. Wardovy skříňky, terária, akvária, vivária, litinové stojany se skleněnými poklopy, květinové lustry či květinová okna), které byly vytvářeny především v průběhu 19. století a svědčí o významu rostliny pro tehdejší společnost. Příprava takových exponátů je však poměrně náročná. Velké množství času je nutné věnovat průzkumu historických pramenů a následnému průzkumu dostupnosti historických originálů či nabídek vhodných replik vybraných objektů v depozitářích nebo na trhu. Pokud se ale podaří takový exponát zrealizovat, stane se velmi atraktivním a obdivovaným doplňkem historického interiéru.

54 BITTNEROVÁ, M., M. DOPITA, O. FOJTÍKOVÁ et al. *Floristika: učebnice floristiky v podání předních českých floristů*. Praha: Profi Press, 2011. 406 s. ISBN 978-80-86726-43-4.

55 Např. WILLIAMS, H. T. *Window gardening ardevoted specially to the culture of flowers and ornamental plants for indoor use and parlor decoration*. New York: H. T. Williams, 1873. 306 s.

58

59

Historické interiéry návštěvnických okruhů našich hradů a zámků bývají doplňovány též rostlinami v nádobách, a to z důvodu určitého zobytnění prostoru představovaných expozic. S ohledem na poněkud extrémní podmínky pro pěstování rostlin v interiéru bývají voleny spíše chladnomilné druhy rostlin, nebo naopak kvetoucí rostliny sezónního charakteru.

Obr. 58–59: Červené salony, společenské prostory státního hradu Veverí (58) jsou doplněny palmami *Washingtonia filifera* (Linden ex André) H.Wendl. ex de Bary, které jsou s ohledem na jejich pěstitelské nároky na zimu přesouvány do poloteplých interiérů. Chladná Arkádová chodba (59) stejného objektu pak může být trvale doplněna o chladnomilné rostliny *Clivia miniata* (Lindl.) Bosse a *Laurus nobilis* L. | Foto K. Kříčková, 2021.

60	62
61	

Obr. 62: Úprava stolu se zrcadlem v pracovně prince Gustava z Vasy.

Důležitým doplňkem nejen interiérů pracoven byly též sezónní kvetoucí rostliny v malých nádobách, které byly v průběhu roku pravidelně obměňovány. Velmi populární byly např. rychlené cibuloviny, kvetoucí muškáty či bramboříky.

V historických interiérech se pro zvýšení návštěvnosti objektů našich hradů a zámků stále více odehrávají i krátkodobé květinové instalace, jejichž důležitou součástí mohou být též rostliny v nádobách.

Obr. 60–61: Hlavní palácovou jídelnu v úpravě salónu pro volný čas na státním hradu Veveří, kromě rokokem inspirovaných květinových aranžmá, doplňují též rostliny *Laurus nobilis* L. na kmínku (60) v charakteristickém umístění v rohu místnosti a za nábytkem. Dále je v instalaci uplatněn vzrostlý exemplář *Myrtus communis* Blanco (61) na kmínku jako výrazná solitéra a doplněk dalšího zákoutí se sedacím nábytkem. | Foto (60–62) K. Kříčková, 2021.

Obr. 63–65: Při tvorbě dobově věrných instalací pro historický interiér je možné vytvořit též náročnější objekty pro pěstování rostlin, např. skleněná terária či vivária v podobě zvonů, obvykle umístěných na ornamentálních podstavcích (63). Tyto prvky byly příznačné pro interiéry 2. poloviny 19. století, kde se pod zvony objevovaly kompozice v plochých miskách z drobných rostlin (64), především kapradin a vranečků. Dekorativní stojany byly vyráběny z různých materiálů, např. kovu, litiny nebo rustikálního dřeva.

(63) Zdroj: WILLIAMS, H. T. *Window gardening : devoted specially to the culture of flowers and ornamental plants for indoor use and parlor decoration*. New York: H. T. Williams, 1872. 320 s; obrázek č. 66 na str. 180).

(64) Dobové vyobrazení konstrukce kapradinového terária krytého skleněnou kupolí – legenda příčného řezu: (A) skleněný poklop, (B) drážka pro usazení poklopu, (C) pěstební nádoba se substrátem a drenážním otvorem, (D) distanční nožky, (E) profilovaný dřevěný podstavec (Zdroj: *The Ladies' Floral Cabinet*. New York: WILLIAM, H.T., 1874–1877. Dostupné na: <https://library.si.edu/digital-library/book/ladiesfloralcab3will>; obrázek umístěn vlevo dole na str. 112).

(65) Květinový stojan z litiny určený pro umístění terária se skleněnou kupolí, anglická provenience z přelomu 19. a 20. století, nálezový stav před ošetřením. | Foto P. Neumann, 2021.

63	64
	65

Tab. 2: Rostliny používané v interiéru do roku 1730.⁵⁶

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
-	<i>Aquilegia vulgaris</i> L.	Domácí / zdomácnělý
-	<i>Buxus sempervirens</i> L.	Domácí / zdomácnělý
-	<i>Leucanthemum vulgare</i> (Vaill.) Lam.	Domácí / zdomácnělý
-	<i>Narissus pseudonarcissus</i> L.	Domácí / zdomácnělý
-	<i>Rosa rubiginosa</i> Brot.	Domácí / zdomácnělý
-	<i>Viola odorata</i> L.	Domácí / zdomácnělý
-	<i>Viola tricolor</i> L.	Domácí / zdomácnělý
cca 900	<i>Lilium candidum</i> L.	V Středomoří
cca 900	<i>Artemisia abrotanum</i> Savi	JV Evropa až přední Asie
cca 1260	<i>Matthiola incana</i> (L.) R.Br.	J Evropa
cca 1265	<i>Lavandula angustifolia</i> Moench	Z Středomoří
1275	<i>Erysimum</i> × <i>cheiri</i> (L.) Crantz	J Evropa
cca 1300	<i>Laurus nobilis</i> L.	Středomoří
cca 1300	<i>Lychnis chalconica</i> L.	V Evropa až Z Asie
cca 1340	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Asie
cca 1350	<i>Crocus vernus</i> (L.) Hill	Itálie, Rakousko, V Evropa
1338	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Středomoří
1475	<i>Dianthus caryophyllus</i> L.	Středomoří, Španělsko
cca 1500	<i>Jasminum officinale</i> L.	Čína
cca 1540	<i>Antirrhinum majus</i> L.	Středomoří
1548	<i>Amaranthus tricolor</i> L.	
1548	<i>Capsicum annuum</i> L.	Severní Amerika
1554	<i>Agave americana</i> L.	Střední Amerika
1560	<i>Dianthus plumarius</i> L.	Střední Evropa
1560	<i>Viburnum tinus</i> L.	J Evropa
1562	<i>Myrtus communis</i> L.	Středomoří
1568	<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Mexiko
1570	<i>Celosia argentea</i> var. <i>cristata</i> (L.) Kuntze	Zřejmě z Indie, dnes celosvětově rozšířená v tropech
1570	<i>Nigella damascena</i> L.	Středomoří
1573	<i>Dianthus barbatus</i> L.	J Evropa
1577	<i>Tulipa</i> L.	Turecko
cca 1580	<i>Fritillaria imperialis</i> L.	V Turecko, Irán až S Indie
1585	<i>Sedum telephium</i> L.	Evropa
1595	<i>Citrus</i> × <i>aurantium</i> L.	Tropy Asie
1596	<i>Amaranthus caudatus</i> L.	J Amerika
1596	<i>Anemone coronaria</i> L.	V Středomoří, Blízký východ, Izrael

56 Upraveno dle: HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
1596	<i>Campanula pyramidalis</i> L.	JV Evropy, západní Balkán
1596	<i>Hyacinthus orientalis</i> L.	Turecko, Sýrie, Libanon
1596	<i>Narcissus jonquilla</i> L.	Španělsko, Portugalsko
1596	<i>Nerium oleander</i> L.	Středomoří
1596	<i>Primula auricula</i> L.	Alpy
1597	<i>Citrus limon</i> L.	Pravděpodobně Indie, Barma až Čína
1597	<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Pravděpodobně Čína až Vietnam
cca 1597	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.	Tropické oblasti Asie
1597	<i>Syagrus cocoides</i> Mart.	Brazílie, Guayana
cca 1600	<i>Cyclamen persicum</i> Mill.	V Středomoří
1629	<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) Moench	Z Středomoří
1629	<i>Polianthes tuberosa</i> L.	J Amerika
1631	<i>Pelargonium triste</i> (L.) L'Hér.	J Afrika
1637	<i>Mimosa pudica</i> L.	J Amerika
1690	<i>Ficus benghalensis</i> L.	Indie
1692	<i>Agapanthus africanus</i> (L.) Hoffmanns.	J Afrika, Kapsko
cca 1700	<i>Caladium bicolor</i> (Aiton) Vent.	Brazílie
1701	<i>Pelargonium capitatum</i> (L.) L'Hér.	J Afrika, Kapsko
1701	<i>Pelargonium peltatum</i> (L.) L'Hér.	J Afrika, Kapsko
1703	<i>Fuchsia triphylla</i> L.	J Amerika, Z Indie
1710	<i>Pelargonium zonale</i> (L.) L'Hér. ex Aiton	J Afrika, Kapsko
1712	<i>Amaryllis belladonna</i> E.Mey ex Steud.	J Afrika, Kapsko
1714	<i>Pelargonium inquinans</i> (L.) L'Hér.	J Afrika, Kapsko
1721	<i>Ficus pumila</i> L.	Indie
1723	<i>Pelargonium fulgidum</i> L'Hér.	J Afrika, Kapsko

Tab. 3: Rostliny introdukované nebo objevené mezi lety 1730 a 1840.⁵⁷

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
1730	<i>Aloe arborescens</i> Mill.	J Afrika
1730	<i>Aloe glauca</i> Mill.	J Afrika
1730	<i>Aloe humilis</i> (L.) Mill.	J Afrika, Kapsko
1730	<i>Aloe variegata</i> L.	J Afrika
1731	<i>Chamaerops humilis</i> L.	Středomoří, Španělsko, Mallorca
1731	<i>Ficus religiosa</i> L.	Indie
1731	<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) Mill.	Mexiko
1739	<i>Crassula arborescens</i> (Mill.) Willd.	J Afrika
1739	<i>Camellia japonica</i> L.	V Asie
1739	<i>Peperomia obtusifolia</i> (L.) A.Dietr.	Střední Amerika, Mexiko

⁵⁷ Upraveno dle: HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
1750	<i>Tradescantia spathacea</i> Sw.	Střední Amerika, Mexiko, Belize, Guatemala, Malé Antily
1752	<i>Reseda odorata</i> L.	S Afrika, JV Středomoří
1754	<i>Gardenia augusta</i> Merr.	Čína
1757	<i>Heliotropium arborescens</i> L.	Peru
1759	<i>Ficus benjamina</i> L.	Indie
cca 1760	<i>Dracaena fragrans</i> (L.) Ker Gawl.	Střední a V Asie
1764	<i>Solenostemon scutellarioides</i> (L.) Codd	Nová Guinea, JV Asie, Austrálie
1767	<i>Bougainvillea</i> Comm. Ex Juss.	Brazílie
1770	<i>Cordyline terminalis</i> (L.) Kunth	Střední a V Asie
1773	<i>Strelitzia reginae</i> Banks	J Afrika
1774	<i>Plectranthus fruticosus</i> L'Hér.	J Afrika
1775	<i>Encephalartos altensteinii</i> Lehm.	J Afrika, Kapsko
1777	<i>Calceolaria fothergillii</i> Cav.	Falklandské ostrovy, Patagonie
cca 1780	<i>Phormium tenax</i> J.R.Forst. & G.Forst.	Nový Zéland
1781	<i>Cyperus alternifolius</i> Steud.	Madagaskar
1783	<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	Japonsko
1786	<i>Ficus microcarpa</i> L.f.	Indie
1787	<i>Erica ventricosa</i> Thunb.	J Afrika, Kapsko
1788	<i>Chlorophytum orchidastrum</i> Lindl.	Japonsko
1788	<i>Fuchsia coccinea</i> Aiton.	Chile
1789	<i>Ficus rubiginosa</i> Desf. Ex Vent.	V Austrálie
1789	<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	Japonsko, Korea
1790	<i>Cissus antarctica</i> Vent.	Austrálie
1790	<i>Sparmannia africana</i> L.f.	J Afrika
1793	<i>Adiantum macrophyllum</i> Sw.	Z Indie
1793	<i>Adiantum tenerum</i> Sw.	Z Indie
1793	<i>Adiantum trapeziforme</i> L.	Z Indie
1793	<i>Araucaria heterophylla</i> (Bertol.) Kuntze	Austrálie
1793	<i>Fuchsia magellanica</i> Lam.	Chile, Peru
1793	<i>Lygodium microphyllum</i> (Cav.) R. Br.	Tropické oblasti Starého světa
1793	<i>Nephrolepis exaltata</i> (L.) Schott 'Bostoniensis'	Střední Amerika
1793	<i>Peperomia magnoliifolia</i> (Jacq.) A.Dietr.	Střední Amerika
1794	<i>Commelina benghalensis</i> Forssk.	Střední a V Asie
1808	<i>Platyserium bifurcatum</i> (Cav.) C. Chr.	Austrálie
1810	<i>Codiaeum variegatum</i> (L.) Rumph. ex A. Juss	Malajsie, Indonésie, Oceánie
1811	<i>Lithops</i> N.E. Br.	Kapsko
1814	<i>Begonia corallina</i> Carrière	Brazílie
1815	<i>Ficus elastica</i> Roxb. Ex Hornem.	Indie
1815	<i>Sinningia speciosa</i> (Lodd.) Hiem	Tropické oblasti Brazílie
1818	<i>Plumbago auriculata</i> Lam.	J Afrika

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
cca 1820	<i>Calceolaria cana</i> Cav.	Chile
cca 1820	<i>Clivia</i> Lindl.	J Afrika
1821	<i>Primula sinensis</i> Lour.	Střední a V Asie
1822	<i>Calceolaria corymbosa</i> Ruiz & Pav.	Chile
1822	<i>Calceolaria integrifolia</i> L.f.	Chile
1822	<i>Dracaena surculosa</i> Lindl.	Z Afrika
1822	<i>Streptocarpus rexii</i> (Bowie ex Hook.) Lindl.	J Afrika, Kapsko
1823	<i>Aspidistra elatior</i> Blume	Čína
1827-69	<i>Aloe aristata</i> Haw.	J Afrika, Kapsko
1827-69	<i>Cotyledon undulata</i> Haw.	J Afrika, Kapsko
1827-69	<i>Haworthia reinwardtii</i> (Salm-Dyck) Haw.	J Afrika, Kapsko
1827-69	<i>Haworthia venosa</i> subsp. <i>tesselata</i> (Haw.) M.B.Bayer	J Afrika, Kapsko
1833	<i>Rhododendron simsii</i> Planch.	Střední a V Asie
1834	<i>Euphorbia pulcherrima</i> Willd. Ex Klotzsch	Mexiko, Guatemala
1834	<i>Tradescantia fluminensis</i> Vell.	Argentina, Brazílie
1836	<i>Aeschynanthus parasiticus</i> (Roxb.) Wall.	Indie
1837	<i>Cephalocereus senilis</i> (Haw.) Pfeiff	Mexiko
1839	<i>Pericallis hybrida</i> (Regel) B.Nord.	Kanárské ostrovy
1839	<i>Stephanotis floribunda</i> Brongn.	Madagaskar

Tab. 4: Rostliny introdukované nebo objevené mezi lety 1840 a 1900.⁵⁸

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
cca 1840	<i>Fuchsia fulgens</i> Moc. & Sessé ex DC.	Guatemala
cca 1840	<i>Hoya lanceolata</i> subsp. <i>bella</i> (Hook.) D.H. Kent	JV Asie
cca 1840	<i>Medinilla magnifica</i> Lindl.	Filipíny
1841	<i>Ficus lutea</i> Vahl	Tropická až J Afrika
1843	<i>Begonia fuchsoides</i> Hook.	Venezuela
1843	<i>Episcia cupreata</i> (Hook.) Hanst.	Mexiko, Kolumbie, Venezuela Brazílie
1843	<i>Ruellia macrantha</i> Lindau	Brazílie
1845	<i>Aphelandra aurantiaca</i> (Scheisw.) Lindl.	Mexiko, Kolumbie
1845	<i>Calathea villosa</i> (Lodd. ex G.Don) Lindl.	Brazílie, Venezuela
1845	<i>Calathea metallica</i> Planch. & Linden	Kolumbie, Brazílie
1845-7	<i>Aeschynanthus speciosus</i> Hook.	Malajsie, Jáva, Borneo
1845-6	<i>Begonia coccinea</i> Hook.	Brazílie
1846	<i>Calathea makoyana</i> E.Morren	V Brazílie
1847	<i>Begonia boliviensis</i> A.DC.	Bolívie
cca 1850-1860	<i>Achimenes grandiflora</i> (Schiede) DC.	Mexiko
1853-5	<i>Streptocarpus gardenii</i> Hook.	V Kapsko, Natal

58 Upraveno dle: HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.

Datum	Vědecký název rostliny	Stát nebo areál původního výskytu
1853-5	<i>Streptocarpus polyanthus</i> Hook.	Transvaal, Natal
1850	<i>Tradescantia zebrina</i> Heynh.	Mexiko
1857	<i>Dianthus</i> L. 'Souvenir de la Malmaison'	Francie
1858	<i>Begonia rex</i> Putz.	Indie, Himálaj
1858	<i>Caladium humboldtii</i> (Raf.) Schott	Brazílie, Venezuela
1860	<i>Aglaonema commutatum</i> Schott	Tropy Asie
1861	<i>Begonia strigillosa</i> A.Dietr.	Guatemala, Kostarika, Mexiko, Panama
1862	<i>Calathea veitchiana</i> Veitch ex Hook.f.	Peru
1862	<i>Alocasia lowii</i> Hook.f.	Borneo
1863	<i>Aspidistra punctata</i> Lindl.	Čína
1863	<i>Hippeastrum leopoldii</i> T.Moore	Bolívie
1863	<i>Saxifraga fortunei</i> Hook.	Japonsko
1863	<i>Sanchezia speciosa</i> Leonard	Ekvádor, Peru
1864	<i>Ficus aspera</i> G.Forst. 'Parcellii'	Vanuatu, J Pacifik
1865	<i>Oplismenus hirtellus</i> (L.) P.Beauv.	Tropické oblasti Afriky, Ameriky, Polynésie
1865	<i>Schefflera elegantissima</i> (Veitch ex Mast.) Lowry & Frodin	Nová Kaledonie
1865	<i>Schefflera veitchii</i> (Carrière) Frodin & Lowry	Nová Kaledonie
1865/8	<i>Pandanus veitchii</i> Mast.	JV Asie
1866	<i>Dieffenbachia bowmani</i> Carrière	V Brazílie
1866	<i>Peperomia argyreia</i> (Hook.f.) E.Morren	S Jižní Ameriky, Brazílie
1867	<i>Acalypha wilkesiana</i> Müll.Arg.	Pacifické ostrovy
1867	<i>Colocasia affinis</i> Schott	Indie, Nepál, Barma
1867	<i>Fittonia verschaffeltii</i> (Lem.) Van Houtte	Peru
1869	<i>Howea forsteriana</i> (F.Muell.) Becc.	Ostrov Lorda Howea, Austrálie
cca 1870	<i>Philodendron melanochrysum</i> Linden & André	Kolumbie
1872	<i>Dieffenbachia seguine</i> var. <i>litorata</i> (Schott) Engl.	Tropická Amerika, Brazílie
1872	<i>Dracaena goldieana</i> W.Bull ex Mast. & Moore	Centrální a Z Afrika
1872	<i>Spathiphyllum wallisii</i> Regel	Panama, Kostarika
1873	<i>Bromelia balansae</i> Mez	J Amerika
1875	<i>Maranta leuconeura</i> E.Morren	Brazílie
1876	<i>Anthurium andraeanum</i> Linden ex André	Kolumbie, Ekvádor
1878	<i>Begonia decora</i> Stapf	Malajsie, Indočína
1878	<i>Hypoestes phyllostachya</i> Baker	J Afrika, Madagaskar, JV Asie
1878	<i>Selaginella kraussiana</i> (Kunze) A. Braun	J Afrika
1879	<i>Primula obconica</i> Hance	Čína
1881	<i>Exacum affine</i> Balf.f. ex Regel	J Jemen
1892	<i>Dracaena sanderiana</i> Sander	Kamerun

5 ZÁVĚR

Průzkum historických pramenů o pěstování rostlin v obytném interiéru je dnes díky obecně probíhající digitalizaci literárních zdrojů i archivních materiálů o poznání jednodušší, než tomu bylo v dobách minulých. Současné on-line prostředí specializovaných databází⁵⁹, knihoven⁶⁰, sbírek⁶¹ a archivů⁶² z různých koutů světa umožňuje všem badatelům si téměř neomezeně a kdykoli „zalistovat“ dobovou literaturou a mnohdy i vzácnými tisky, které by jinak byly velmi obtížně dosažitelné. Také informace k sortimentům pěstovaných rostlin lze získat bez větších obtíží. Přístup k literárním pramenům je relativně snadný a rychlý odkudkoli a po zadání těch správných klíčových slov se najednou v celé šíři otevřou dosud netušené možnosti studia informací, tak důležitých pro obnovu prvků s rostlinami v historických interiérech. Některé z publikací⁶³ jsou díky své obrazové dokumentaci jedinečným dokladem zachycujícím stav dobového interiéru, ve kterém byly rostliny pěstovány ve velmi těsném kontaktu s jeho uživatelem. Tyto doklady je možné kriticky analyzovat a porovnat s dosud zachovanými objekty či jejich fragmenty, a vytvořit tak dobově věrné instalace, případně je možné se jimi nechat jen volně inspirovat. Vše záleží na požadované míře autenticity vegetačního prvku v rámci řešeného interiéru a na finančních možnostech investora. V metodice jsou popsány postupy, které vznikly během dlouholeté práce při obnově historických objektů. Rostliny byly používány v různých historických obdobích odlišně a při obnově interiérů je důležité tato specifika respektovat. Autentická prezentace historických interiérů je součástí naší národní kulturní identity, která navazuje na tradici českého zahradnictví. Ne náhodou jsou Palmový skleník a zimní zahrada Vily Tugendhat součástí širších celků zapsaných na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví.

Je též možné konstatovat, že některé informace uváděné dobovou literaturou jsou velmi inspirativní a uplatnitelné i v dnešním soudobém interiéru. Ať už se jedná o způsob pěstování rostlin nebo o doporučený sortiment. Mnoho druhů rostlin pěstovaných před více než sto lety též upadlo v zapomnění, díky vývoji společnosti a světovým válkám první poloviny 20. století, a dnes jsou znovu objevovány. V dobové literatuře je možné se setkat s druhy, které dnes považujeme za „žhavé“ novinky. Příkladem může být *Zamioculcas zamiifolia* (Lodd.) Engl., jehož výrazné architektonické linie a nenáročnost v pěstování oceňujeme právě v soudobých výsadbách. Kolem roku 1996 se tato rostlina začala komerčně pěstovat a dodnes se těší velké oblibě. Přitom ilustraci této rostliny pod názvem *Caladium zamiifolium* Lodd. je možné nalézt již Loddigesově publikaci *Botanical Cabinet* z roku 1828 a botanicky byl správně zařazen až v roce 1905⁶⁴.

Za posledních cca 400 let⁶⁵, kdy dobová literatura významněji dokumentuje soužití člověka a rostlin v obytném interiéru, prošlo nadšením z jejich pěstování obdobími rozkvětu i úpadku. Je však důležité si uvědomit, že se vášeň pro rostliny v interiéru udržuje již po mnoho generací a pěstování rostlin v našem nejbližším okolí určitě nezmizí ani v budoucnu. Naši předkové totiž podvědomě oceňovali pozitivní vlivy rostlin na svůj nejbližší životní prostor i psychiku, dnes už o těchto skutečnostech existuje celá řada odborných publikací.⁶⁶

59 Např. World Flora Online – <http://www.worldfloraonline.org/>; Tropicos – <https://tropicos.org/> aj.

60 Např. Národní digitální knihovna Kramerius – <https://www.ndk.cz/>; Digitální knihovna – <http://www.digitalniknihovna.cz/>; Getty Library – <https://www.getty.edu/research/library/> aj.

61 Např. eSbírky, kulturní dědictví online – <https://www.esbirky.cz/>; Národní galerie Praha – <https://sbirky.ngprague.cz/>; sbírky Ústavu dějin umění – <https://www.udu.cas.cz/cz/sbirky-a-sluzby/sbirky> aj.

62 Např. Biodiversity Heritage Library – <https://www.biodiversitylibrary.org/>; Internet Archive – <https://archive.org/> aj.

63 Např. WILLIAMS, H. T. *Window gardening ardevoted specially to the culture of flowers and ornamental plants for indoor use and parlor decoration*. New York: H. T. Williams, 1873. 306 s. aj.

64 <http://www.plantsoftheworldonline.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:89402-1#bibliography>

65 Za první knihu pojednávající o použití rostlin v nádobách v interiéru lze považovat *Floraes Paradise* (1608), kterou napsal Sir Hugh Platt.

66 Např. WOLVERTON, B. C. *How to grow fresh air : 50 houseplants that purify your home or office*. New York: Penguin Books, 1997. 144 s. ISBN 978-0-14-026243-8.

6 SEZNAM POUŽITÉ A SOUVISEJÍCÍ LITERATURY

- BITTNEROVÁ, M., M. DOPITA, O. FOJTÍKOVÁ et al. *Floristika: učebnice floristiky v podání předních českých floristů*. Praha: Profi Press, 2011. 406 s. ISBN 978-80-86726-43-4.
- BOBEK, K., I. BYDŽOVSKÁ et al. *Metodika tvorby interiérových instalací a reinstalací*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 191 s. Odborné a metodické publikace, svazek 40. ISBN 978-80-87104-86-6. Dostupné z: <https://www.npu.cz/publikace/metodika-tvorby-interierovych-instalaci-a-reinstalaci.pdf>
- ČERNOUŠKOVÁ, D., CHATRNÝ, J., PERNESOVÁ, J. (eds.). *Grete Tugendhat - František Kalivoda: Brno 1968-1969*. Brno: Nadační fond vila Tugendhat, 2013, s. 13. ISBN 978-80-86549-86-6.
- ČERNÝ, M. a M. NĚMEČEK. *Mikroklima v historických interiérech*. Praha: Národní památkový ústav, 2011, 68 s. Odborné a metodické publikace, svazek 39. ISBN 978-80-87104-82-8. Dostupné z: <https://www.npu.cz/publikace/mikroklima-v-historickych-interierech.pdf>
- CUSHING, J. *The Exotic Gardener; in which the management of the hot-house, green-house, and conservatory, is fully and clearly delineated according to modern practice; with an appendix containing observation on the soils suitable to tender exotics*. London: W. Bulmer & Co., 1814. 262 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/138240>
- GERARD, J. *The Herball Or Generall Historie of Plantes*. London: J. Norton, 1597. 1392 s. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=pgZfAAAAcAAJ>
- GIRSA, V. a M. HANZL. *Typologie obnovy*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2011. 157 s. ISBN 978-80-01-04770-5.
- GIRSA, V., J. HOLEČEK, P. JERIE a D. MICHONOVÁ. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: Národní památkový ústav, 2004. 112 s. Odborné a metodické publikace, svazek 27. ISBN 80-86234-36-3. Dostupné z: <https://www.npu.cz/publikace/met27predproj.pdf>
- HAMMER-TUGENDHAT, D., HAMMER, I. a W. TEGETHOFF. *Haus Tugendhat. Ludwig Mies van der Rohe*. Wien: Birkhäuser, 2014. 324 s. ISBN 978-3-99043-503-8.
- HIBBERD, S. J. *The fern garden : how to make, keep, and enjoy it; or, Fern culture made easy*. London: W.H. and L. Collingridge, 1894. 166 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/255826>
- HIBBERD, S. J. *Rustic Adornments for Homes of Taste*. London: Groombridge & sons, 1856. 402 s. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=-4Nf4Drym7oC>
- HORWOOD, C. *Potted History: The Story of Plants in the Home*. London: Frances Lincoln, 2007. 288 s. ISBN 978-0711228009.
- KEANE, W. *In-door gardening for every week in the year: showing the most successful treatment for all plants cultivated in the greenhouse, conservatory, stove, pit, orchid, and forcing-house*. London: Cottage gardener office, 1860. 134 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/150419>
- KEOGH, L. The Wardian Case: How a Simple Box Moved the Plant Kingdom. *Arnoldia : The Magazine of the Arnold Arboretum*. Boston: Arnold Arboretum, Harvard University, 2017, ročník 74, číslo 4. s. 2-13. ISSN 0004-2633. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/part/287350>
- KSANDR, K. et al. *Vila Grety a Fritze Tugendhatových (Brno-sever, Černá Pole čp. 237, Černopolní 45), stavebně historický průzkum*. Praha: Státní ústav památkové péče, 2001.

- KŘESADLOVÁ, L., E. KOPECKÝ, J. OLŠAN et al. *Rostliny v nádobách a stavby pro jejich přezimování v památkách zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 91 s. Odborné a metodické publikace, svazek 63. ISBN 978-80-7480-032-0. Dostupné z: <https://www.npu.cz/publikace/met63-nczk-rostliny-v-nadobach.pdf>
- LENDEROVÁ, M., T. JIRÁNEK a M. MACKOVÁ. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3510-1.
- LUKÁŠOVÁ, E. *Zámecké interiéry: pohledy do aristokratických sídel od časů renesance do doby první poloviny 19. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 349 s. ISBN:978-80-7422-372-3.
- LUKÁŠOVÁ, E a V. OTAVSKÁ. *Aristokratický interiér doby baroka ve světle historických inventářů*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 170 s. Odborné a metodické publikace, svazek 79. ISBN 978-80-7480-055-9.
- MARTIN, T. *Once Upon a Windowsill: A History of Indoor Plants*. Portland: Timber Press, 1988. 303 s. ISBN 978-0-88192-120-5.
- MACEK, P. *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum*. Praha: Jalna, 2001. Odborné a metodické publikace, svazek 23. ISBN 80-86234-22-3.
- MOLLISON, J. R. *The new practical window gardener; being practical directions for the cultivation of flowering and foliage plants in windows and glazed cases, and the arrangement of plants and flowers for the embellishment of the household*. London: Groombridge & Sons, 1877. 230 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/117116>
- MOORE, T. *The handbook of British ferns : comprising scientific and popular descriptions, with engravings of all the indigenous species and varieties, with instructions for their cultivation*. London: Groombridge & Sons, 1853. 231 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/206983>
- NOVÁKOVÁ-SKALICKÁ, M. *Květiny v historickém prostředí a jejich aranžování*. Ústí nad Labem: Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, 1987. 25 s.
- PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B., J. PETRŮ, D. RIEDL a A. M. SVOBODA. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999. 522 s. ISBN 80-85983-55-9.
- PAVLAČKA, R. Interpretace zahradního díla jako součást stavebně historického průzkumu a podklad pro investiční záměr. In: *Sborník Historické zahrady Kroměříž 2011, Zahrada jako umění, umění v zahradě*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž, 2011, s. 81–83.
- PEJCHAL, M. Specifika rostlinných prvků v péči o památky zahradního umění. In: *Trendy a tradice 2008: Lednice 15. – 16. září 2008*. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2008, s. 77–84. ISBN 978-80-7399-510-2.
- PEJCHAL, M. Rostliny a autenticita památek zahradního umění. *Acta horticulturae et regiotecturae*. 2010, Vol. 13, s. 56–60. ISSN 1335-2563.
- PEJCHAL, M. Plant components and authenticity of landscape architecture monuments. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendeliana Brunensis*. 2011, sv. 59, č. 6, s. 389–399. ISSN 1211-8516.
- PLATT, H. *The Jewell House of Art and Nature: Containing Divers Rare and Profitable Inventions, Together with Fundry New Experiments in the Art of Husbandry*. London: B. Alsop, 1653. 232 s. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=YNdV17x7xwC>

- PLATT, H. *Delights for Ladies, to adorne their Persons, Tables, Closets, and Distillatories: With Beauties, Banquets, Perfumes&Waters, etc.* London: Humfrey Lownes, 1609, nestránkováno. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=wFNpAAAACAAJ>
- PLATT, H. *The Garden of Eden.* London: W. Leake, 1654, 175 s. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=W8JjAAAACAAJ>
- PLUES, M. et al. *British ferns : an introduction to the study of the ferns, lycopods, and equiseta indigenous to the British Isles : with chapters on the structure, propagation, cultivation, diseases, uses, preservation, and distribution of ferns.* London: Lovell Reeve & Co., 1866. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/211250>
- POWER, E. *The Goodman of Paris (Le Ménagier de Paris): A Treatise on Moral and Domestic Economy by a Citizen of Paris, C.1393.* Woodbridge: Boydell Press, 2006. 256 s. ISBN 978-1-84383-222-5.
- RAND, E. S. *Flowers for the parlor and garden.* New York: Hurd & Houghton, 1882. 460 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/57903>
- SAMUEL, W. B. *Select ferns and lycopods: British and exotic : comprising descriptions of nine hundred and fifty choice species and varieties, accompanied by directions for their management in the tropical, temperate, and hardy fernery.* London: W.B. Samuel, 1873. 436 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/206794>
- SOLAŘ, M., V. ŠLAPETA, P. VŠETEČKA et al. *Památková obnova vilové architektury 20. a 30. let 20. století.* Brno: Národní památkový ústav, 2015. 95 s. Odborné a metodické publikace, svazek 64. ISBN 978-80-7480-036-8. Dostupné z: <https://www.npu.cz/publikace/pamatkova-obnova-vilove-architektury-20.-a-30.-let-20.-stoleti.pdf>
- TAFT, L. R. *Greenhouse construction : a complete manual on the building, heating, ventilating and arrangement of greenhouses, and the construction of hotbeds, frames and plant pits.* New York: Orange Judd Co., 1894. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/92123>
- The Ladies' Floral Cabinet.* New York: Henry T. Williams, 1874-1877. Dostupné z: <https://library.si.edu/digital-library/book/ladiesfloralcab3will>
- Transactions of the Horticultural Society of London.* London: M. Bulmer & Co., 1824. 693 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/152459>
- HAMMER-TUGENDHAT, D., I. HAMMER, a W. TEGETHOFF. *Haus Tugendhat. Ludwig Mies van der Rohe.* Wien: Birkhäuser, 2014. 320 s. ISBN: 978-3-99043-503-8.
- WARD, N. B. *On the Growth of Plants in Closely Glazed Cases.* London: John Van Voorst, 1852. 142 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/230860>
- WILLIAMS, H. T. *Window gardening ardevoted specially to the culture of flowers and ornamental plants for indoor use and parlor decoration.* New York: H. T. Williams, 1873. 306 s.
- WOLVERTON, B. C. *How to grow fresh air : 50 houseplants that purify your home or office.* New York: Penguin Books, 1997. 144 s. ISBN 978-0-14-026243-8.
- WRIGHT, J., G. HAMILTON a M. LOW. *Flower grower's guide.* London: Virtue & Company, 1898. 250 s. Dostupné z: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/148302>
- ZÁMEČNÍK, R. a P. ŠIMEK. *Metodika pro obnovu vilové zahrady první republiky.* Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-491-9. Dostupné z: <http://invenio.nusl.cz/record/295627/>

7 SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY METODICE A BYLY PUBLIKOVÁNY

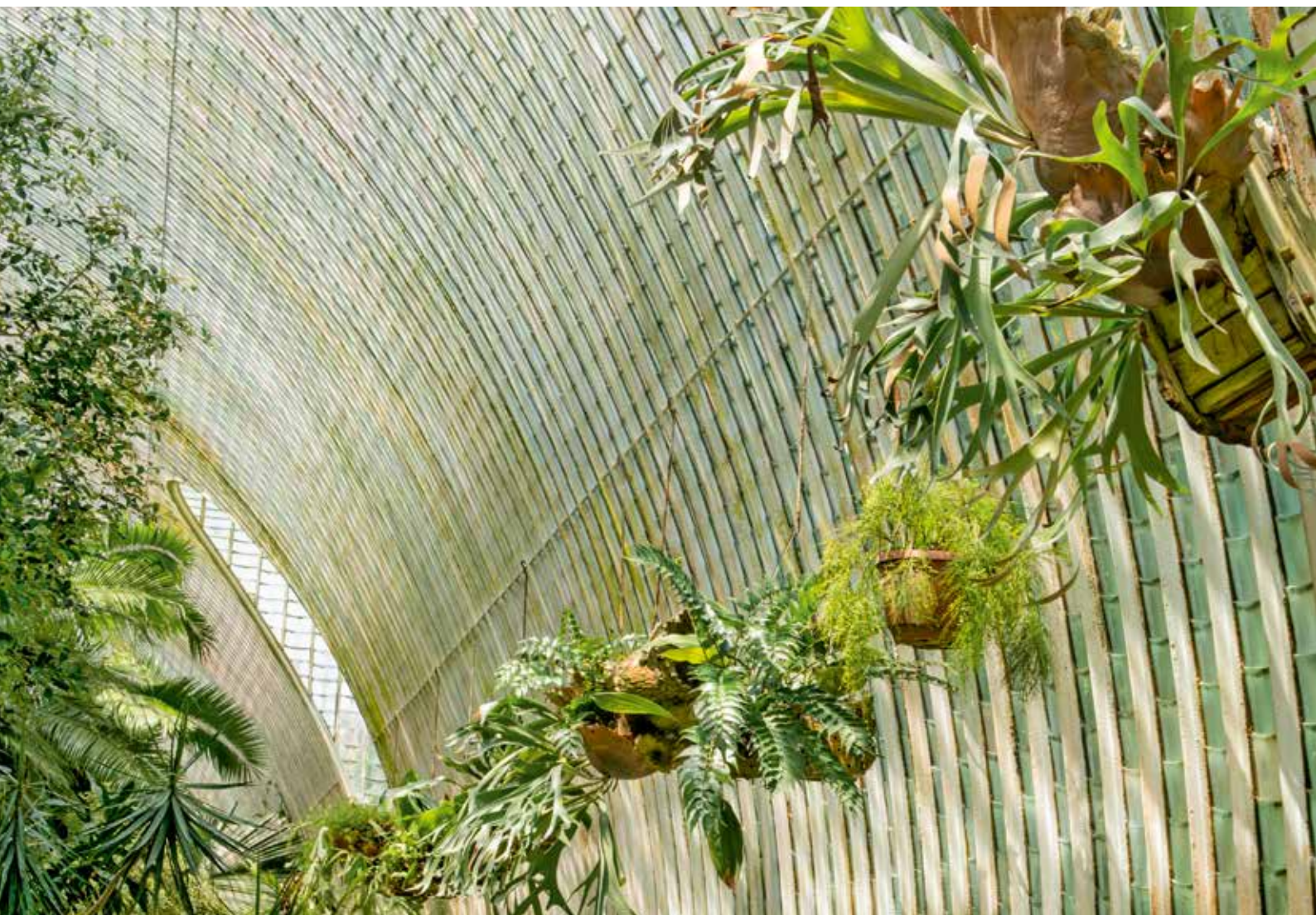
- KREJČÍŘÍK, P. Metodický postup interpretace historických fotografií zahradního detailu. *Zprávy památkové péče*. 2016, ročník 76, č. 1., s. 28–32. ISSN 1210-5538.
- KREJČÍŘÍK, P. a P. MACEK. Stavebně historický průzkum – historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. *Zahrada – park – krajina*. 2003, ročník XII., č. 4., s. 6–9. ISSN 1211-1678.
- KREJČÍŘÍK, P. a M. PEJCHAL. *Architektonicko-historický průzkum památky krajinářské architektury. Certifikovaná metodika*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 38 s. Dostupné z: http://invenio.nusl.cz/record/203276/files/nusl-203276_1.pdf.
- KREJČÍŘÍK, P. Stavebně-historický průzkum – historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. In: KREJČÍŘÍK, P. *Krajinářská architektura a proměny historických prostorů*. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2004, s. 11–17. ISBN 80-7157-823-1.
- KREJČÍŘÍK, P. a O. BERNARD. Památková obnova palmového skleníku v Lednici. *Zahrada – park – krajina*. 2002, roč. XII, č. 3, s. 17–20. ISSN 0044-4863.
- KREJČÍŘÍK, P. a K. KREJČÍŘÍKOVÁ. Památková obnova palmového skleníku zámku v Lednici. *Zprávy památkové péče*. 2004, sv. 3, č. 64, s. 214–218. ISSN 1210-5538.
- MARTINEK, J. a M. BITTNEROVÁ. Interiérová floristika. In: BITTNEROVÁ, M., M. DOPITA, O. FOJTÍKOVÁ et al. *Floristika: učebnice floristiky v podání předních českých floristů*. Praha: Profi Press, 2011. s. 323–354. ISBN 978-80-86726-43-4.
- MARTINEK, J. a K. KLASOVÁ. Fenomén Wardovy skříňky, její vývoj a význam pro současnou interiérovou tvorbu. *Zahradnictví*. 2021, sv. 20, č. 8, s. 23–27. ISSN 1213-7596.
- MARTINEK, J. a P. KREJČÍŘÍK. Palmový skleník v Lednici – dvacet let od zahájení jeho obnovy. *Zahradnictví*. 2018, sv. 17, č. 11, s. 42–45. ISSN 1213-7596.
- MARTINEK, J. a P. KREJČÍŘÍK. Deset let od zahájení obnovy zimní zahrady vily Tugendhat. *Zahradnictví*. 2020, sv. 19, č. 11, s. 34–37. ISSN 1213-7596.

Projektová dokumentace obnovy modelových objektů

- KREJČÍŘÍK, P. a K. TOŠKOVÁ. *Obnova vegetace v palmovém skleníku u zámku v Lednici, projektová dokumentace*, 2002.
- KREJČÍŘÍK, P. a K. KREJČÍŘÍKOVÁ. *Obnova zahrady vily Tugendhat, projektová dokumentace*, 2006.

Fig. 1.—Decorative Bird Cage and Plant Arrangement.

Obr. 66: Bez rostlin levitujících nad hlavami návštěvníků si nelze interiér Palmového skleníku v Lednici vůbec představit. V ručně vyráběných závěsných košících i klasických pěstebních nádobách jsou mimo jiné prezentovány kvetoucí orchideje, parožnatky a další kapradiny, často pěstované též epifyticky.
| Zdroj V. Skálová, 2021

Název: Použití rostlin v historických interiérech
Autoři: Ing. Jiří Martinek, Ph.D., doc. Ing. Přemysl Krejčířík, Ph.D.
Vydavatel: Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno
Tisk: ASTRON print, s. r. o.
Vydání: první, 2021
Počet stran: 66
Náklad: 500 ks
ISBN 978-80-7509-829-0

● Mendelova
● univerzita
● v Brně
●